

id est pro adventu regni Dei supplicantes. *Introau- A*
cit fulgura et tonitrua. Cum in fine sæculi talis fuerit
 tribulatio, qualis non fuit ab initio, signa pariter
 maxima clarebunt. *Et septem spiritus discurrentes.*
 Unum Spiritum dicit septiformem. Unus est enim
 spiritus; septiformitas vero perfectio est et pleni-

tudo donorum. *Mare vitreum.* Baptisma refertur
 ad vitrum, in quo non aliud videtur exterius, quam
 quod gestat interius. *Animal primum simile est leoni,*
 et reliqua. De quibus quatuor animalibus supra di-
 ctum est.

ANNO DOMINI DCCCXXI.

S. BENEDICTUS

ANIANENSIS ABBAS.

VITA S. BENEDICTI ANIANENSIS

Auctore ARDONE seu SMARAGDO ejus discipulo

(Mabill. Act. SS. ord. S. Bened., sæc. iv.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. In Gallia Narbonensi (*le Languedoc*), quam B
 Septimaniam, Gothiam Occitaniamve appellant, multa
 loca sunt sancti Benedicti nomine ac factis illustrata.
 Huic ortum dedit conitatus cujus caput Magalona seu
 Magdaluana (*Maguelone*), urbs ad oram maris Mediter-
 ranei, episcopalis sedes quondam, ante annum 1536,
 quo cathedra Pauli papæ tertii auctoritate Montem-
 Pessulanum translata est. Ea in diœcesi exstat insigne
 monasterium ab Aniano amne *Aniana* dictum, cujus
 auctor Benedictus, idem ipse multorum cœnobiorum
 postea rector, Benedictus Anianensis vulgo appellatus.
 Ejus Vitam edidit Ardo seu Smaragdus, tanti viri
 discipulus, rogatu Indensium monachorum; eandemque
 Menardus noster cum eruditis notis et observationibus
 præmisit Concordiæ Regularum a Benedicto conditæ;
 tum Godefridus Henschenius in Martio Bollandiano
 novo rursus commentario illustravit; nosque demum
 auctiorem ex ms. codice Anianensi recudimus hoc loco.
 Sanctus Ardo huic scriptioni dabat operam super-
 stite Ludovico Augusto, ut patet ex num. 40. Theodulfus
 eleganti elogio Benedictum Anianensem Benedicto
 Basinensi comparat in carmine quod huic Vitæ sub-
 jiciemus.
2. Benedictum celebrant Martyrologia vetera,
 cum Anianense, tum Gellonense, *tertio Idus Februarii*.
 Sic enim in apographo Gellonensi legitur: « III Id.
 Febr. obitus beati viri Benedicti, qui in provincia
 Gothia exortus sub Pippino rege Francorum, »
 etc., iisdem fere verbis quibus usi sunt monachi Inden-
 senses in epistola ad Ardonem in calce istius Vitæ
 referenda. Eodem die sancti Benedicti officium legi-
 tur in vetusto Breviario Anianensi, nec alio die
 ejus memoria colitur Anianæ, ut fallunt nonnulli.
 Ex quibus corrigenda recentiora Martyrologia, etiam
 Benedictinum, quæ ejus depositionem rejiciunt in
 diem sequentem.
3. Anianense monasterium suis impendiis exci-
 tavit Benedictus, adjuvantibus Carolo Magno ejusque
 filio Ludovico Augusto: cujus Ludovici quanta fuerit D
 cum in Benedictum, tum in ipso monasterium animi
 propensio, præbet varie quæ concessit, quæque
 ego ipse legi diplomata minimum tredecim; quatuor
 quidem Benedicto abbati in scriptis, quantum Senegillo
 Benedicti successor, sextum Georgio abbati, Trutesindo
 itidem abbati quatuor, tria Ermenaldo; omnia in gratiam
 Anianensium monachorum. Istorum diplomatum sum-
 maria capita et chronologicas notas referre juvat,
 quo primorum Abbatum Anianensium ordinem ac
 seriem delibemus.
4. Benedictus e monasterio Sancti Sequani egres-
 sus, postquam annos aliquot in cella prope Anianum
 exstructa vixit cum discipulis suis, grande cœnobium
Anianam dictum ædificavit, et basilicam Salvatori ac
 beatæ Mariæ nuncupari jussit circiter annum 782.
 Tum Carolus Magnus ei privilegium immunitatis
 concessit in sequenti Vita relatum, cujus characteres
 chronologici exciderunt. Privilegium hoc Ludovicus
 Augustus, petente Benedicto, confirmavit « VIII Kl.
 Maii, anno primo imperii, indict. 7, Aquis palatio,
 Durando diacono ad vicem Helisacarum recognoscente: »
 cum pridie ejus diei immunitatem ab itinerariis
 censibus eidem concessisset. Dein « vir venerabilis
 Benedictus abbas una cum consensu Georgii venerabilis
 abbatis Anianensis monasterii, quem ipse ibidem
 successorem elegerat, et monachis ibidem consistentibus,
 seu etiam Nebridii archiepiscopi, » privilegium
 ab eodem impetravit *de Bella-cella*, concessum « VII
 Id. Martii, anno 6 imperii, indict. 12, Aquisgrani
 palatio. » Denique idem imperator, suggerente
 Benedicto, monachis Anianensibus fecit potestatem,
 « ut advocati monasterii perditâ quærerent, et
 justa possessa ubique secundum legem defenderent,
 » litteris datis « Idibus Octob., anno imperii 3,
 indict. 11, Compendio palatio, quas Durandus
 Diaconus ad vicem Fridigisi recognovit. »
5. Benedictus Aquisgranum ab Ludovico vocatus,
 et inde monasterio præfectus, Senegillum Anianæ
 abbatem substituit anno 815. Id patet ex ipsius
 imperatoris diplomate de Casa nova sive Gordanico,
 dato « anno 2 » imperii ejus, quod postea integrum
 referemus.
6. Senegillo Georgius suffectus a Benedicto est
 anno 819, uti discimus ex aliis Ludovici Imperatoris
 de Bella-cella, quas modo citavimus, integras litteras
 adducendas.
7. Georgium excepit Trutesindus anno 822, cujus

abbatis electionem confirmant Ludovici Augusti litteræ ab Acherio nostro editæ in Notis ad Guibertum; aliæque ejusdem imperatoris ad eundem abbatem litteræ exstant in tabulario Anianensi de immunitate monasterii, « datæ xiii Kal. April., anno 9 imperii Ludovici, in lict. 15, Aquisgrani palatio. » Item aliæ de Gellone, Monte-calmensi, aliisque de rebus, datæ Aquisgrani die insequente ejusdem anni. Denique aliæ de quibusdam rebus villæ Cinciani « in pago Biterrensi, » quas res « Arnaldus comes domno Benedicto tradiderat; » sed postea fisco « a missis dominicis revocatas » Ludovicus Trutesindum restituit « anno 9 imperii, xix Kal. Septemb. Carbo.aco villa, Hirminario diacono ad vicem Fredugisi recognoscente. »

8. Trutesindum sequitur Ermenaldus, cui Ludovicus privilegium ab ipso jam pro advocato donatum confirmavit « xii Kal. Aug. anno 22 imperii, in lict. 13, Strennaco villa, » quas litteras legis in Notis ad Guibertum, pag. 647. Eidem abbati concessæ item sunt aliæ litteræ inferius referendæ, quibus Ludovicus confirmat omnes possessiones monasterii,

A « xii Kal. Novemb., anno 24 imperii, in lict. 15, Aquisgrani palatio: » quod alio diplomate jam præstiterat de cella Gellonensi « xiv Kal. Octob. » anno et loco iisdem.

9. Ermenaldo successit Arnulfus, ad quem exstat diploma Caroli Calvi, datum « in Pontione fisco regio, anno 13 regni » ejus. Hæc de primis Anianæ abbatibus dicta sint ad corrigendos indices vulgatos. Alios investigare mihi non promptum, aliis rebus occupato.

10. Nec mirum si tot tantisque privilegiis et immunitatibus donatum est Aniana monasterium, ut pote « cunctorum caput cœnobiorum, non solum quæ in Gothiæ partibus constructa esse videbantur, verum etiam et illorum quæ aliis in regionibus ea tempestate et deinceps per hujus exempla ædificata atque de thesauris illius ditata sunt, » inquit Ardo. In ms. codice Anianensi Vitæ sancti Benedicti Anianensis præmittitur inscriptio in hunc modum: *Vita beati Benedicti abbatis Anianæ scripta et missa per S. Ar., id est (ut conjicio) Smaragdum Ardonem, aut certe, sanctum Ardonem.*

PRÆFATIO AUCTORIS.

1. Dominis merito venerabilibus Patribus, Fratribusque, In da monasterio Deo Jesu famulantibus, Ardo servorum Christi famulus salutem dicit. Jam pridem, dilectissimi fratres, vestræ ad me delatæ fuerunt litteræ (*infra*), amore piæ recordationis Patris nostri Benedicti abbatis stipatæ, exitumque ac migrationem ejus ad Christum breviter, sed amabiliter continentes. In quibus exiguitatem meam admonere estis dignati, ut latius initium conversationis ejus audire cupientibus scriberem: sed hactenus virium mearum cernens pondus excedere, distuli. Siquidem sagaci industria scribentibus præcedentium vitam meritis venerabilem, virtutibus celebrem, curandum est, ne aut negligentia torpentes omitant utilia, aut inducti gratia adficiant supervacua: sed diligentissime exquisita, nec non evidentiū relatione testium roborata corrente calamo scribant, non rusticitatis vitium redolentes peritorum aggravent aures, sed urbanitatis salescientiæ^a condita preferant verba, politisque sermonibus, ut ita dixerim, derogantium demulceant aures. Meæ vero ipse imperitiæ expertus, vestris quandoque pariturus præceptis longo silui tempore, et ut ab eruditoribus explicaretur sustinui: periniquum nempe decernens, si tanti patroni vitam imperitis attingerem verbis, peritoribusque debitum auferrem laborem, qui queunt, copia verborum affluentis, pompaticæ quæque volunt enucleare, et inter syrtis nihil paventes regere cymbam, solæcismorumque vitare fetorem; facundiaque eloquentiæ præditi, ex abundanti eis est copia fandi derogantium comprimere linguas. Pavebā ne hi dum vitiose composita corrigere vellent, a male contextis exacerbati adjudicarent negligenda: præsertim cum noverim vos sacræ aulæ palatii assistere foribus, nec turbulenti rivuli sitire potum, quin potius ab indeficienti vena purissimi

fontis sedulo sapientiæ haurire fluentia. Hæc me ratio annali continuit spatio.

2. Interea cœperunt me mordacissimis verbis ab inerti studio expergescere fratres, quos ipse pio conamine genuerat Christo, et ut eis illum gestis vitæ religiosæ resuscitarem compellere; a quo absentes esse solo constat consortio corporis, non plenitudine charitatis. Sic tandem aggredior explicare opus. Dedit ausum ac consilium veniale etiam locus, qui ab eo primitus constat esse constructus, fratresque qui ejus noverant conversationis initia. Nam quod aliis contigit vix non audiri, ab his potuit vix non videri. Igitur pro captu rebus ex parte collectis, impensas operi accuratius explicaturi paramus, et quasi quoddam seminarium latius promulgaturi nimium arctamus; hoc humili prece poscentes, ut si quis hoc despexerit opus, linquat aut corrigat: sin alias, legere et sequi volentibus sinat, seque ad præcedentium Patrum Vitam legendum convertat. Et si hanc ab eorum tramite juxta vires non aberrasse repererit, gratuletur: sin autem, non temere judicando refutet; sed lacrymabiliter interveniendo ei æquissimum Judicem pacatissimum reddat.

3. Vestris quia parui jussis, o sanctissimi fratres, precor, ut me orando adjuvetis ad Deum quatenus orantibus vobis, et meorum mihi detur venia delictorum, et posteris proficiat in augmentum. Rursusque obnixè postulo, ut hanc pervigili studio relegatis, et quæque vitiose contexta fore probaveritis, eliminando corrigite: si qua vero utilia, in arcano pectoris vestri excolenda servate. Siquidem imperio vestro silentii vi subtracta affectum præbuimus, non effectum; loqui nostrum vobis imputabitis, qui non tacere nos imperasse recolitis. Et quoniam ei unice dilectionis affectu migranti de seculo Helisacar^b hæsit abbas, sicut ipsius auro pretiosior nobis directicibus mss. *salescientiæ*.

^a Menardus habet *sale facientis*. Henschenius expuixit vocem *facientis*, cum tamen habeatur in

^b De eo item infra in epistola In'ensium Mona

cta testatur epistola; post vestram examinationem illi singulariter censeo præsentari. Esto, occultam esse decreverit, veniam de meo posco errore: sin vero utilem, qui libenter paruerunt viventi, imitari satagant vitam absentis. Perantiquam siquidem fore consuetudinem, hactenus regibus usitatum, quæque geruntur-acciduntve annalibus tradi posteris cognoscenda, nemo, ut reor, ambigit doctus. Et quoniam mens diversis rebus partita oblivione cæcatur, divinitus credimus esse consultum, ut quæ oblivio proluxa percurrente tempore poterat abolere, litteris mandarentur servanda, quarum lectione jucundantur, hilarescunt, totosque se ad gratiam infle-

chorum de o'itu Benedicti. Abbas erat monasteriorum Sancti Maximini apud Treviros, Centulæ in Pontivo. Gemetici in Neustria; Ludovici Augusti etiam cancellarius, laudatus apud Amalarium in præfatione Antiphonarii, in Chronici Centulensis lib. 1, in con-

ctunt hi qui talia concupiscunt legere: nec ab his temerarius judicatur auctor scripturæ, etiam si contingat minus politis perstreperè verbis, ad quam avidè cognoscendam desudant. Concedant igitur nobis et præcedentium legere Vitam, et posteris mandare quæ ipsis nostris temporibus vidimus, vel audivimus, ad augmentum animarum profutura: nec condemnemur de imperitis sermonibus, et rusticitatis vitium redolentes, quoniam ratum ducimus normam salutiferam licet rudibus depromere verbis, et in abjectis virgulis pulcherrimum pandere favum. Suo quisque sumat arbitrio, quæ animo comperit placitura.

sultatione Agobardi de baptismo Judaicorum mancipiorum, et in libro de dispensatione; anno 827 a Ludovico missus cum aliis ad motus Hispanicæ marcæ comprimendos, teste Eginhardo.

INCIPIIT VITA.

4. Igitur vir venerabilis, nomine et merito Benedictus Abbas, ex Getarum a genere partibus Gothiæ oriundus fuit. Nobilibus natalibus ortus, sed eum superna pietas potiori virtutum claritate nobilitavit. Pater siquidem ejus comitatum Magdalonensem, quoadusque vixit, tenuit; et Francorum genti fidelissimus totis viribus exstitit, fortis et ingeniosus: hostibus enim valde erat infestus. Hic nempe magna prostravit strage Wascones, qui vastandi gratia fines regni Francorum fuerant ingressi: e quibus nullus evasit, nisi quem pernix fuga salvavit. Hic pueriles gerentem annos præfatum filium suum in aula gloriosi Pippini regis reginæ tradidit inter scholares nutriendum; qui mentis indolem gerens, supra ætatem diligebatur a commilitonibus: erat quippe velox et ad omnia utilis. Post hæc vero pincernæ sortitur officium. Militavit autem temporibus præfati regis: post cujus excessum, cum regni gubernacula Carolus gloriosissimus rex potiretur, ei adhæsit serviturus.

5. Interea illustrante divina gratia, superno cœpit flagrare amore, et ut sæculum linqueret totis æstuarè nisibus, periturumque fastidire honorem, ad quem cum labore attingere posse cernebat, sed adeptum cito amittere. Per triennium autem hoc corde tegens, soli Deo secretum tenuit, corpore, non mente se sæculi actibus inserens. Tentabat igitur infra hoc spatium, si continentia culmen arripere posset, subtrahere corpori somnum, reprimere linguam, abstinere a cibo, parcus sumere vinum, et veluti peritus athleta ad futurum se componere bellum. Præmeditabat siquidem in sæculari adhuc habitu sistens,

a Id est Gothorum, qui ab anno 412 Tolosam insederunt in vicinas inde regiones effusi: quanquam Getas, Danubii juxta Daciæm accolæ indigenas, a Gothis adventitiis distinctos esse constat.

b Anno scilicet 774, quo recepta a Carolo Italia.

quæ postea devotus implevit; sed quanquam se a sæculi actibus exuere vellet, hæsitabat tamen quibus hoc modis faciendum esset: utrum peregrini assumeret habitum; an forte se alicui conjungeret, et hominum oves aut armenta gratis pasceret; an etiam in civitate sutoris exerceret artem, et quæ habere posset pauperibus erogaret. Sub tali quippe certamine fluctuante animo ad ambrem se vitæ regularis convertit.

6. Eo namque anno quo Italia gloriosi Caroli regis ditioni subjecta est, cum frater ejus incaute fluvium quemdam transfretare vellet, et a tumulentibus raperetur undis, hic equo sedens, periculum conspiciens fratris, sese inter undas præcipitem dedit, ut pereuntem a periculo redderet extorrem, atque natante equo fratris attigit manum; quem cum tenuit, tentus est; vixque qui eripere morientem voluit, mortis evasit periculum. Tunc se voto Deo constrinxit, sæculo deinceps non militaturum. Patriam petit, sed hoc patri non patefecit. Quidam autem erat religiosus Widmarus nomine, corporea luce carens, sed cordis luce resplendens, cui velle suum ostendit; isque secretum tenuit, et consilium salubre præbuit. Præparatis itaque omnibus iter quasi Aquis iturus arripuit; sed ubi sancti Sequani ingressus est domum, redire suos ad patriam jubet, seque in eodem cænobio Christo Deo servire velle indicavit. Postulat ingrediendi licentiam; qua adeptâ, mox capitis comam deposuit, et veri monachi habitum b sumpsit.

7. Factus vero monachus incredibili inedia per biennium et sex mensium spatia corpus suum attri-

Certe Benedictus obiit anno 821, post annos monasticæ professionis quadraginta octo. De sancti Sequani monasterio diximus ad Vitam sancti Sequani sæculo I et sæculo III, ubi de sanctis Altigiano et Hilarino monachis.

gere coëpt. Sic quippe carni suæ, ac si cruentæ bestię erat infestus, cibum permodicum sumens, pane videlicet et aqua corpus sustentans, mortem potius quam famem arcens, vinum siquidem ceu pestiferum virus devitans. Somnum si quando devictus animus sumere vellet, vili se strato paululum quieturus collocans, aliquando nuda humo prostratus nimium defessus quievit, ipsa sua se plus requie lassaturus. Sæpe etiam pervigil in oratione pernoctans, nudis plantis in pavimento glaciali rigore perfusus, persistens in divinis nempe meditationibus ita se totum contulit, ut quamplures continueret dies, sacris psalmodiis deditus, silentii legem non interrumpens. Quiescentibus cunctis, hic eorum calcamenta aquis mundans tergebatur, eaque locis congruis lota restituebat. Heu, proh dolor! quidam veluti illudentes insano prorsus, proculposito caligas jactabant, quorum vesanam insipientiam hic altiori consilio bene tranquillius ferebat. In vestitu namque suo tanta se vilitate dejecit, ut vix persuaderi nescientibus veri simile forte possit. Erat itaque ei vilis et pervetusta tunica, quam non nisi post plures exactos mutabat dies. Quapropter copia pediculorum in squalenti surgebat cute, a quibus jejuniis attenuata depascebantur membra. Cucullæ illi nimia erant vetustate consumptæ; et si quando veterascencia rumperentur fila, ex dissimili colore foramen patens pannum repertum sarciebat: quæ res eum satis reddebat deformem. Quam ob rem a compluribus deridebatur, impellebatur, conspuereturque: sed tælo animus fixus, viliora appetens, cum in festis diebus cultioribus se reliqui componerent vestibus, hic sine reverentia coram obtulit omnium utebatur. Balnearum usus per idem tempus suo corpori nunquam indulsit; munditiam autem monasterii, quoties opportunitas expetiit, exercuit.

8. Compunctionis gratia, ope divina concedente, tanta ei largita est, ut quoties vellet, fleret. Quotidie lacrymis, quotidie gemitu ob gehennæ metum aiebatur, illud Davidicum amabiliter canens: *Cinere sicut panem manducabam, et poculum meum cum fletu miscebam* (Psal. ci, 10). Pallebant ora jejuniis, et maciæ exhausta carne, pellis ossibus inhærebat, ac in modum palmarum boum rugata pendebat. Hoc modo tenerum quasi indomitum animal non tam mansuefaciens, quam, ut ita dicam, mortificans corpus, cum cogerebatur ab abbate parcius erga semetipsum exercere rigorem, assensum minime præbuit. Regulam quoque beati Benedicti titronibus seu infirmis positam fore contestans, ad beati Basilii dicta nec non Pachomii regulam scandere nitens, quamvis exiguis possibilita gereret, jugiter impossibilita rimabat. His se pœnitentiæ la-

mentis prælibans, quoniam inimitabilis erat vel nullis vel paucis, coopitulante gratia divina, ut multorum fleret documentum salutis, in amorem præfati viri Benedicti regulæ accenditur, et veluti de singulari certamine novus athleta ad campum publice pugnaturus accessit. Interea cepit aliorum corrigere mores, negligentes arguere, exhortari titrones, ut proficerent admonere probos, ut corrigerentur increpare improbos.

9. Injungitur ei post hæc custodiendum cellarium, quo memoriæ Regulam præfati Patris commendavit, et juxta præceptum illius totis viribus sese componere, ac licita petentibus sine mora studebat largiri, male petentibus denegare, impossibilita exquirentibus blande excusare. Et quoniam pro libita voluntate eis pocula non præbebat, æquis obtutibus a compluribus non intuebatur. Hospitum, infantum, pauperumque omni sagacitate curam gerebat. Abbas quoque eum summo colebat affectu, eo quod esset in omnibus utilis, et suæ vitæ cautus, de aliorum salute sollicitus et circa ministerium frequens, in loquendo ratus, ad obediendum promptissimus, in movendo affabilis. Contulerat siquidem illi divina pietas inter alias quamplures virtutes etiam intelligentiæ donum, eloquentiæ spiritalis copiam.

10. Decurso quinquenni et octo mensium in salutiferis rebus spatio abbas præfati monasterii migravit e sæculo. Tunc omnes uno animo parique consensu Benedictum sibi præferri optant. At ille suis illorumque non convenire moribus cernens, ad patriam coëcitus solum contulit pedem, ibique in patris suamque possessionem super rivulum, cui nomen est Anianus, nec non prope fluvium Arauris, cum præfato viro Witmaro paucisve aliis, juxta beati Saturnini permodicam ecclesiam, cellam exiguam ad habitandum construxit: quo in loco nonnullos annos magna cum penuria vixit, noctibus diebusque cum gemitu et lacrymis clementiam implorans divinam, ut velle suum effectum proveheret efficacissimum. Erant autem per idem tempus in provincia illa quidam summæ sanctitatis strenui viri, Atilio videlicet et Nibridius, necnon et Anianus religiose degentes, sed regularem ignorantes custodiam: a quibus compertus non modice diligebatur. Siquidem dum eum aliqua adversa impulsio paululum superare tentaret, mox strato asello ad Atilionem, qui ei vicinior erat, propere festinabat.

11. Primo siquidem tempore ardenti animo per plures, sæculo relicto, cum eo religiose vivere tentabant; sed fracti animo, novum formidantes genus vitæ, dum inauditam cogebantur arripere abstinentiæ viam, ut panem in pondere, vinumque in mensura perciperent, mox ut sues ad cœnum canisquo

* Theodulfus Aurelianorum episcopus hos laudat in carmine inferius adducendo: ex quo mihi sit veri simile id quod ait Menardus, Nibridium seu Nibridium hunc esse ipsummet Nibridium monasterii Urbionensis seu Crassæ abbatem, et archiepiscopum Narbonensem, qui *Nifridius* appellatur tum ab

Aluino in epistola præfixa libris duobus contra Elipandum, tum in diplomate quodam Caroli Magni concessa anno 6 imperii. *Nimfridius* vero in Necrologio Crassensi notatur his verbis: c. Kal. Januar. Nifridius abbas et archiepiscopus Narbonensis.

ad vomitum in calle salutis positum retrahabant pedem. Quorum instabilem vir Dei inuens fidem, turbatus ad proprium voluit redire cœnobium. Quae de causa consulendum præfatum adiit virum: cui cum velle suum narrasset, increpavit eum ille dicens, sibi esse ostensum cœlitus, lucernam illum datum hominibus. Quapropter cœptum constanter oporteret implere bonum; fraude hoc antiqui fieri hostis, qui semper invidens bonis infestus est actibus, cui assensus præbendus est nunquam, sicque ejus consilio adminiculatus intrepide aggressus est, quod ardenti perficere optabat animo, non super alienum fundamentum ædificans, sed novo opere construere domos cœpit, ignotamque salutis pandere curabat viam.

12. Igitur venerabilis vir Benedictus cum paucis sibi aggregatis fratribus, qui ejus comperta opinione ad eum confluerant, in jam memoratum locum cœpit florere in religione pia, et cœleste iter volentibus pandere gratis, propriis laborare manibus: et ne aliis prædicans ipse reprobus inveniretur, quæ sequenda monebat, prior implere curabat. Non enim perterritus inopia cœptum deseruit opus; sed, ut ait Apostolus, in fame, et siti, in frigore et nuditate (II Cor. xi, 27) positus hortabatur inconcusso subjecto persistere corde, docens arcem et angustam viam esse quæ ducit ad vitam, et non esse condignas passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelanda est sanctis. Quo documento roborati, majoribus se atteri optabant laboribus. Nulla eis tunc erat possessio, non vineæ, non pecora, non equi; unus tantum erat asellus, cujus solamine cum alicubi pergendum esset, vicissimi fratrum arcebat defectio. Vinum tantum diebus Dominicis sollempnibusque percipiebant. Pellebatur aliquoties eorum esuries lacte delato a vicinis mulieribus: quoniam ariditate tabuerant corpora eorum, solo viuentes pane et aqua. Quapropter ut pigrum depellerent frigus, lectaria^a utebantur, cum in vigiliis divinis assisterent. Erant quippe pauperes rebus, prædivites meritis; et quo eorum atterebantur inopia corpora, eo magis saginabantur virtutis animæ. Æstuabant siquidem amore cœlesti, solæque lacrymæ illis in angustia ferebant solamen. Quorum invictam fraternam unitatem hostis cernens antiquus hac eam scindere arte molitur.

13. Unum eis erat circa molinum, in quo quæ habere poterant molebant cibaria. Instigatus autem maligni cogitationibus quadam eis nocte hospes advenit, quem juxta posse refectum in strato aselli collocant. At ille male vigil quiescentibus illis surrexit, et secum in quo jacuerat perferens, situlam

^a Menardus interpretatur *culcitra*. At quid culcitræ cum officio divino? Consentit tamen Henschenius, qui legit *lectariis*. Forsan lectaria dicuntur saga nocturna, quibus lecti insternuntur.

^b Et tamen vasa pretiosa postea in rem sacram admisit, ut patet ex num. 27. Porro ex hoc loco et ex Regula Magistri patet etiam temporibus illis in usu fuisse calices vitreos, quorum usus abrogatus

que de qua hauserat aquam, sed et ferramenta molini non oblitus accessit; pro bonis mala rependens. In crastinum vero damnum compertum magistro discipuli narrant, quos benevole ferre illatas contumelias docuit, damnaque lucra putare, illique potius dolendum asseverans, qui dum nisus est acquirere lucrum, perdidit fidem.

14. Cœpit interea paulatim turba discipulorum crescere, et fama piæ religionis sensim per circa habitantium ora volitare, seseque extendens ad longe posita decurrere loca. Et quoniam vallis, in qua primum insederat, perangusta erat, paululum extra confinia ejus monasterium novo opere construere cœpit, laborantibusque fratribus ipse aliquando collaborare, aliquando autem eorum ad vesendum decoquere victum, librumque etiam pariter circa coquinam occupatus scribere satagebat. Lignamina vero sæpe propter penuriam boum humeris propriis cum discipulis deferebat. Dominus enim in eo erat loco, quo fundare moliebantur monasterium, quam auctam in honore sanctæ Dei genitricis consecrarunt Mariæ. Concurrentibus undique, et illius se certatim subicere magisterio postulantes, et fabrica monasterii cito perficitur, et in rebus locus ditatus augmentatur, dantibus singulis quæ habere poterant. Non enim ornatis parietibus tegulisque rubentibus, vel pictis laquearibus, sed stramine vilique maceria cooperire, vel facere comos decreverat. Licet enim multiplex numerus fratrum augetur, ille semper viliora et humiliora appetebat. Quapropter si quis de possessionibus suis aliquid conferre monasterio vellet, suscipiebat; sin vero servos ancillasque copulari niteretur, refugiebat, nec passus est quemquam per idem tempus per chartam monasterio tradi, sed ut fierent liberi inperabat. Vasa autem ad Christi conficiendum corpus nolebat sibi esse^b argentea: siquidem primum ei fuerunt lignea, deinceps vitrea; sic tandem conscendit ad stannea; planetam vero refutabat habere sericeam: et si aliquis illi dedisset, mox aliis ad utendum præstabat.

15. Præterea surrexerunt in regione eadem vel circumquaque nonnulli viri religiosi ædificantes monasteria, aggregantes monachos, seseque ad exemplum beati viri exercitantes et ex ejus magisterio imbuti, vitam pristinam priscosque amputantes errores, quibus ipse ut pater erat, subsidium opemque ferens, non spiritualium solummodo rerum, verum et corporalium: quos sæpe visitans hortabatur cœptum non deserere opus, ne egestate percussus terroribusque attritus retro respiceret animus. Sicque documento salubri fulta numerosa ad

in concilio Triburiensi anno 895, perseveravit tamen ad sæculum usque undecimum, quo Henricus Germaniæ rex Richardo Verodunensi archiepiscopo calicem unum de onychino, et alium crystallinum donasse perhibetur. Quanquam calices etiam ex sapphiro vitrei dicebantur, ex charta 5 Patriciacensi apud Perardum, quæ est Heccardi comitis, Rotardo cuidam legantis *calicem vitreum de sapphiro*.

sunt cœnobia, et maxima monachorum exstat multitudo.

16. Orta autem fame a gravissima per idem tempus, cœpit multitudo pauperum, viduarum et pæpillorum ad eum confluere, ac portas monasterii viasque stipare. Quos ille intuens inedia tabidos, inuo ipsa jam pene morte glutitos, angebatur, quoniam unde tantam pasceret multitudinem ignorabat. Sed quia nihil deest timētibz Deum, quousque fruges attingerent novas, quæ fratribz sufficere possint, seorsum jussit reponi, cætera per constitutos fratres per singulos dies præcepit largiri. Carnes etiam armentorum oviumque dabantur per singulos dies, lac etiam vervecum præbebat auxilium. Siquidem fecerant sibi tuguria congruis locis, in quibus usque ad novas habitarunt fruges. Deficiente cibaria, rursus ea quæ in fratrum reponi jusserat usus, mensurare præcepit: quod factum est ter. In fratrum vero animis tantus inerat affectus misericordię, ut libenter etiam impenderent, si fas esset, cuncta. Nam quæ sibi subtrahere poterat quisque, clam deferebat inedia consumptis: sicque vix erepti a famis fuere periculo. Aliquoties enim in ore panem habens mortuus reperiebatur.

17. Nec illud silendum puto, quia cum pene provinciam illam eodem tempore perversum Feliciani b invaserit dogma, hic ab omni pestifero perfidie errore illæsus ope divina intus evasit, multosque, non solum infimos, verum etiam præsules Ecclesię suo eripuit studio, et adversus nefandum dogma veris disputationum jaculis armatus sæpe congressus est.

18. Erat enim eo tempore et numerosa jam turba fratrum, et in fervore perpetuę vitę succensa. Certabant siquidem quis eorum esset humilior, quisve in obedientia promptior, in abstinentia ardentior, in vigiliis anterior, in loquendo posterior, in vestitu vilior, in charitate ferventior: quibusdam etiam revelationes fiebant. Quidam namque erat frater qui juxta humanam honestatem minus erat compositus, quem negligenter incedentem dum Pater perspiceret, in animo eandem rusticitatem judicare cœpit. Hic autem in extasi ductus, gregem columbarum aggregatum cernens, quædam mirę candoris fulgentis, quædam vero erant mira varietate distinctę, quædam autem solo capite tetrum colorem gestabant. Qui cum seiscitasset quid hoc esset, dicta sunt nomina singulorum, quorum aut negligentia fecerat nigros, aut studium splendore nitentes. Is rediens ad se, Patri quæ viderat retulit, eumque ne se despiceret, admonuit. At ille singulorum acta discutens, mentes fratrum, de quibus a fratre didicerat,

^a Id accidit ante conditum amplius monasterium, anno proinde, non 793, ut censet Henschenius, sed 779, quo *famis magna in Gallia* fuisse perhibetur in Annalibus Loiselianis.

^b Felicianum dogma, a Felice Orgelitano Hispanię episcopo male fabricatum, ab Elipando Tolitano pejus assertum: id erat, Christum esse filium Dei adoptivum. Ad quod revincendum coacta concilia Ratisponense, Francofurtense, et Aquisgra-

turbatas reperiens, et benignum malagma castigationis impositum ad congruam formam instituit.

19. Sed antiquus hostis, ægre ferens unitatem et augmentum boni gregis, nisus est quorundam concutere corda, ut bonum institutorem a proprio ovili redderet extorrem. Plures quidem sua arte a monasterio pepulit, pluresque turbavit, sed paratam tribulationibus non valuit concutere mentem. Confractas rursus recuperat perituras vires: sibi subjectos instigat, inferre damna imperat, equos bovesque furtim patenterque auferri jubet. Sed qui Deum cunctis præposuerat rebus, sine dolore amittit quæ sine amore possidebat. Certe pro nulla amissa re unquam eum quisquam vidit commotum, perditam nunquam repetiit, furatam nunquam quæsivit, furanti, si captus est, beneficium præstitit, latentem ne caperetur dimisit. Quidam enim cum equos monasterii furtim auferret, a vicinis non sine vulnere captus, et Patri est præsentatus. Cui ille impensas præbuit, medicum instituit, sanatum incolumem direxit. Contigit autem vice alia, cum venerabilis Pater iter conficeret, alio secum comitante fratre, quemdam equum a monasterio sublato sedentem obviare. Frater vero curiosis luminibus intuens eum qui furatus fuerat esse cognovit, mox voce prorupit monasterii esse equum. At ille silere eum jubet. Sæpe simile equus equum solet, ait. Seorsum autem increpavit fratrem dicens: Et ego agnovi; sed melius silendum censeo, quam verecundiam inferamus.

20. Et quoniam omnipotens Deus qui cuncta creavit, mira etiam congruis temporibus per servos agit suos, quæ per hunc gesserit, pauca relatione perstringam. Ignis quodam tempore domum juxta beatę Marię Virginis basilicam sitam invasit. Sed cum vorax flamma stipulam lamberet siccam, concurrerunt dolentes fratres, domum quam non sine magno labore construxerant, a rapidis flammis videntes consumi, summoque studio satagunt, ne ignis vicinam succenderet ecclesiam: illo enim omnis impetus ignis ferebatur. Ad quod spectaculum etiam Benedictus Pater accessit, cui protinus fratres, ut orationibus eos adjuvaret, imperant. At ille festinus obtemperans jussis fratrum, sese cum lacrymis ante beatę Virginis et Dei genitricis Marię altare prostravit. Illo autem orante, mox divina opitulante misericordia in contrarium impetus ignis convertit.

21. Locustarum etiam tanta eodem tempore adfuit multitudo, ut sua densitate radios absconderent solis; quæ conglobato impetu in vineam, quæ monasterio vicina est, vastaturę resident, ex qua quam nense; missus in Hispaniam non semel Benedictus cum aliis, ut testatur Alcuinus in epistola præfixa libris quatuor adversus Elipandum, inscripta Leidrado episcopo Lugdunensi, Nefridio Narbonensi, et Benedicto abbati, cum *essent in proinctu itineris*, ut ait in fine. V. C. Stephanus Baluzius, in calce Notarum ad Agobardum, refert synodum Urgellensem anno 799 ea de re habitam, cui Benedictus noster interfuit.

maxime pocula trares percipere soliti erant. Vir A
vero venerabilis beatæ Dei Genitricis adiit basilicam, et flebili voce perfusus lacrymis divinum implorat auxilium. Sed post paululum male quiescentes abscedunt locustæ

22. Rursus vice alia montem vicinum ignis invasit, et arentem stipulam frondesque, ac solis ardore perustam cœpit lambere terram, suoque impetu ruinam vineæ ac monasterio minitans ibat. Ad quem exstinguendum omnis turba fratrum cucurrit, cum quibus et venerabilis Benedictus Pater adiit; sed ignis cœptum mox deseruit iter, dextra levaque exstinguendus properans. Non enim nisi oratione ejus credendum puto tantum incendium superatum fore.

23. Cuidam etiam fratri custodia boum erat in-juncta. Is cum a monasterio ad suum vellet ire officium, Patri benedictionem petiit; cui protinus ille signum crucis dedit, dicens: Dominus te custodiat. At cum frater in diversorium venisset, duobus latropibus occurrit; a quibus, dum incaute accessisset, tentus est per habenam equi, quem sedebat; se vero diutius aspicientes, nihil loquentes dimiserunt eum. At ille cito discessit, et postquam Patri retulit, ait: Benedictio te Dei servavit illesum.

24. Nec silentio illud prætereandum est, quod ipse aspexit. Frater enim quidam præpositus est constitutus, sed in superbiam lapsus, ab ordine præposituræ deponitur. Ad tantam demum malitiam ruit, ut a monasterio egressus atrocina exerceret, ita ut ab ipso monasterio clam ediceret equum. Quem tentum junctis pedibus subter equum ad monasterium deduci jubet vociferantem et jurantem nunquam se illo abiturum. Ob cujus insipientiam virgis cum lævigare jussit; sicque deinceps juste pieque vivens in cœnobio quievit, ac si ipse in eo hostis malignus cæsus fuisset.

25. Hactenus de vita tanti Patris, qualiter divina illustrante clementia sæculum reliquerit, qualiterque in Gothiæ partibus transmigraverit, ac de novo opere monasterium construxerit, dicta sufficiant. Nunc, opitulante Christo, ex præcepto Caroli quibus modis aliud in eodem loco cœnobium ædificaverit, evidenti ratione pandamus.

26. Anno igitur 772 ^a, Caroli vero Magni regis 14, adjurantibus cum ducibus et comitibus, aliam rursus in honorem Domini et Salvatoris nostri ecclesiam prægrandem construere cœpit; sed et claustra novo opere alia cum columnis marmoreis quam

^a Mendum hic non advertit Menardus. Legendum potius anno 782 quo jacta amplioris monasterii fundamenta; nam ab anno 776 Anianensem locum Benedictus incolere cœpit.

^b Non me fugit quid de hac dedicatione legatur in quibusdam codicibus mss. Verum id totum prætermittere satius est, quam criticorum censuræ exponere. Sufficiet hac de re sermo quondam habitus in festo dedicationis, infra in Appendice hujus Vitæ.

^c In Anianensium reliquiarum indice ms. numeratur inter alias particula veræ Crucis, quæ est in

plurimis, quæ sitæ sunt in porticibus; non jam stramine domos, sed tegulis cooperuit. Tanta autem sanctitate idem locus est præditus, ut quisquis fideliter petiturus advenerit, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, statim quod poposcerit, impetrare licebit. Quia ergo mira religiositate præfulget, ratum ducimus, si de positione ejusdem loci aliquid post futuris pandamus. Siquidem venerabilis Pater, Benedictus pia consideratione præventus, non in alicujus sanctorum prætilulatione, sed in deificæ Trinitatis, uti jam diximus, nomine præfatam ecclesiam consecrare ^b disposuit. Quod ut dico luce clarius agnoscat, in altari, quod potissimum præcæteris videtur, tres aras censuit supponi, ut in his personalitas Trinitatis typice videatur significari.

B Et mira dispositio, ut in tribus aris individua Trinitas, et in uno altari essentialiter firma demonstraretur Deitas. Altare vero illud forinsecus est solidum, ab intus autem cavum: illud videlicet præfigurans, quod Moyses condidit in eremo, retrorsum habens ostiolum, quo privatis diebus inclusæ tenentur capse cum diversis reliquiis ^c Patrum. Hæc de altario dicta sufficiant. Ad instrumentum domus quo ordine vel numerositate compositum succincte pergitur. Cuncta siquidem utensilia, quæ in eadem domo habentur, in septenario numero consecrata noscuntur. Septem scilicet candelabra fabrilis arte mirabiliter producta, de quorum stipite procedunt hastilia, spherulæque ac filia, calami ac scyphi in nucis modum ad instar videlicet illius facta, quod Beseleel C miro composuit studio. Ante altare etiam septem dependent lampades miræ atque pulcherrimæ, inæstimabili fusæ labore, quæ a peritis, qui eas visere exoptant, Salomonico dicuntur conflatæ. Aliæ tantundem in choro dependent lampades argenteæ, in modum coronæ, quæ in se insertis circulis cyathos recipiunt per gyrum: morisque est præcipuis in festivitatis oleo repletas accendi, quibus accensis veluti in die, ita in nocte tota refulget ecclesia. Tria denique altaria in eadem sunt dicata ecclesia vel basilica, unum videlicet in honorem sancti Michaelis archangeli, aliud in venerationem beatorum apostolorum Petri et Pauli, tertium in honorem almi protomartyris Stephani. In ecclesia vero beate Dei genitricis Mariæ, quæ primitus est fundata, sancti Martini, necnon et beati Benedicti haberi videntur altaria. Illa vero quæ in cœmeterio fundata consistit, in honorem sancti Joannis Baptistæ consecrata dignoscitur, quo inter natos mulierum majorem nemi

arca aurea, quæ fuit imperatoris Constantinopolitani; item alia, quæ est incastrata in auro, et semper manet in scutella, quæ est argentea Karoli Magni; item una spina de corona Domini nostri Jesu Christi, incastrata in auro, quæ itidem in prædicta scutella semper asservatur. In vetusto libro Cæremoniarum ejusdem monasterii præscribitur, ut sacerdos hebdomadarius panem solemniter ritu benedicturus, accipiat scutellam Karoli cum vera cruce, etc. Scutella hæc cum pluribus aliis rebus sacris deperdita est. Lege Sermonem de dedicatione in Appendice.

nem surrexisse divina attestarunt oracula. Considerare libet quanta humilitate ac reverentia iisdem metuendus sit locus, qui tot principibus videtur esse muratus. Siquidem Dominus Christus Princeps est omnium principum, Rex regum, et Dominus dominantium: beata vero ejusdem Dei genitrix Maria cunctarum virginum creditur esse regina; Michael cunctis præfertur angelorum; Petrus et Paulus capita sunt apostolorum; Stephanus protomartyr principatum tenet in choro testium; Martinus vero gemma refulget præsulum; Benedictus cunctorum est Pater monachorum. In septem item altaria, in septem candelabra, et in septem lampades septiformis gratia Spiritus sancti intelligitur.

27. Cognoscat quisquis ille est, qui hanc cupit legere vel audire Vitam, cunctorum hoc caput esse cœnobiorum, non solum quæ Gothiæ in partibus constructa esse videntur, verum et illorum quæ aliis in regionibus ea tempestate, et deinceps per hujus exempla ædificata, atque de thesauris illius ditaia, sicut inantea narratura est schedula. Dedit autem cor suum ad investigandam beati Benedicti Regulam, eandemque ut intelligere possit satagere circumiens monasteria, peritos quosque interrogans quæ ignorabat; et omnium sanctorum, quas-cunque invenire potuit regulas congregavit. Normamque utilem, et monasteriorum salubres consuetudines didicit, suisque eas tradidit monachis observandas. Instituit cantores, docuit lectores, habuit grammaticos, et scientia Scripturarum peritos, de quibus etiam quidam post fuere episcopi, aggregavit. Librorum multitudinem congregavit, pretiosa vestimenta ecclesiastica, calices argenteos prægrandes, offerentia argentea, et quicquid operi Dei necessarium esse conspexit, summo cum studio acquisivit. Notus itaque factus est omnibus, et fama sanctitatis ejus regias imperialesque penetravit aures. Abiit deinde ad gloriosissimum imperatorem Carolum ob utilitatem monasterii, illique cœnobium pia consideratione præventus, ne incommoda a parentibus [Id est, consanguineis] suis paterentur post ejus discessum superstites, per chartam tradidit possidendam: a quo mox immunitatem percepit a continentem ita:

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Carolus Dei gratia rex Francorum et Longobardorum ac patricius Romanorum.

Maximum regni nostri in hoc augere credimus monumentum, si beneficia opportuna locis ecclesiarum benevola devotione concedimus, ac Domino protegente stabiliter perdurare conscribimus. Igitur notum sit omnibus episcopis, abbatibus, comitibus et vicecomitibus, vicariis, centenariis, iudicibus seu omnibus fidelibus presentibus scilicet et futuris, qualiter vir venerabilis Benedictus abbas ex monasterio quod ipse novo opere jure proprietario a fundamen-

^a Quæ sequuntur usque ad numerum 42, desunt in editis apud Menardum et Bollandum.

^b In quibusdam istius diplomatis exemplis apponitur hæc clausula: *Data vi Kl. Augustas, anno nono decimo regni nostri. Actum in Rugansburg palatio; quæ clausula certior videtur quam appositio Bartholomæi notarii ad vicem Ludovici recognoscentis.*

tis in honore Domini Dei ac Salvatoris nostri Jesu Christi, seu sanctæ semperque virginis ejusdem Dei genitricis Mariæ, seu aliorum sanctorum ædificavit in loco nuncupante Aniano, in pago Magdalouense subtus castro Monte-Calmense, ad nostram accessit clementiam, et prædictum monasterium cum omnibus rebus et ornamentis ecclesiæ, seu appendiciis vel adjacentiis suis in manibus nostris plenissima deliberatione visus est delegasse, et ipsum sanctum locum sub nostra defensione atque dominatione ad regendum nobis visus est tradidisse. Idcirco ad ejus petitionem tale pro æterna retributione beneficium erga ipsum sanctum locum visi fuimus indulsisse, ut in ecclesiis et locis vel agris seu aliis possessionibus ipsius monasterii, quæ moderno tempore per nostram donationem ac confirmationem seu cæterorum fidelium juste possidere videtur, in quibuslibet locis, quicquid ibidem propter divinum amorem collatum fuit, quæque etiam deinceps in jure ipsius sancti loci, aut per nos aut per alios voluerit divina pietas augeri; præcipientes jubemus atque anathematizamus, ut nullus comes, neque episcopus, aut ulla judiciaria potestas ad causas audiendas vel feda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, nec homines ipsius monasterii tam ingenuos quamque servos, qui supra terram memorati monasterii residere videntur, dstringendos, nec ulla redditiones aut illicitas occasiones perquirendas, aut ullum omnino censum inquirendum, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel exactare præsumat. Sed hoc ipse abbas vel successores sui aut monachi memorati loci, presentes scilicet et futuri, propter nomen Domini sub integræ immunitatis nomine absque cujuslibet inquietate aut contrarietate valeant dominare, et nulli unquam homini pro qualicumque re nullum censum omnino audeant impendere: sed ipsum sanctum locum sub nostra defensione atque dominatione volumus constare. Statuentes ergo atque jubentes, ut neque vos, neque juniores seu successores vestri, vel quislibet ex judiciaria potestate in ecclesiis et locis vel agris seu reliquis possessionibus superscripti monasterii, vel de omnibus quæ supra scripta sunt, nullo unquam tempore inquietare aut exactare præsumatis: sed quod nos propter nomen Domini et æterna remuneratione ad jam fatum monasterium indulsimus, perennibus temporibus proficiat in augmentis. Et quandoquidem divina vocatione superscriptus venerabilis Benedictus abbas vel successores ejus de hac luce migraverint ad Dominum, qualem meliorem et nobis per omnia fidelem ipsa sancta congregatio de superscripto monasterio aut de qualicumque loco voluerint eligere abbatem, qui ipsam sanctam congregationem secundum Regulam sancti Benedicti regere valeat, per hanc nostram auctoritatem et permissa indulgentia licentiam habeant, quatenus ipsi servi Dei, qui ibidem Deo famulari videntur, pro nobis ac conjuge proleque nostra et stabilitate totius regni a Deo nobis commissi vel conservandi attentius Domini misericordiam exorare delectentur ^b.

28. Hæc gloriosissimus rex Carolus, venerabili viro Benedicto per præceptum contulit: sed et circumquaque utilia pecorum laboribusque apta per chartam imperialem loca ab eo suscepit. Honore autem magno ab imperatore donatus, scilicet argenti

Constat enim Ludovicum fuisse cancellarium Caroli Calvi, non Caroli Magni, qui tum apud Bajoarios cum exercitu erat. Istud privilegium postea Benedicto confirmavit Ludovicus Augustus litteris datis viii Kl. Maii, anno primo imperii, Indict. 7, Aavis palatio.

libras ferme xl, ad suum in pace rediit quantocius A monasterium. Mox autem patrium ut attigit solum, divisum per partem quod attulerat argentum benedictionis gratia per singulorum direxit monasteria. Fuit enim illi hoc nostris temporibus præ cunctis singulare donum, benevola scilicet circa omnes piaque consideratio, atque sollicitudo omnium monasteriorum circa longeque positorum. Etenim ea crebro visitabat, et ordine sanctæ vitæ imbuebat : de his autem quæ illi a fidelibus conferebantur, juxta numerum habitantium, vel secundum posse transmittebat, his qui magis indigebant amplius, exigua autem indigentibus minus. Noverat utique singulorum monasteria, eorumque nomina retinebat. Pallia vero, quia singulis dare non poterat, per partes divisa ad eruces saltem faciendas mittebat. Omnium denique B monasteriorum, tam in Provincia quam in Gothia seu Novempalitana a provincia consistentium erat quasi nutrix fovens juvenisque; atque ab omnibus amabatur ut pater, venerabatur ut dominus, reverebatur ut magister.

29. Pauperum quoque summo cum studio secernebatur portio, viduarum non patiebatur in alios expendere usus particulas. Omnium siquidem sanctimonialium viduarumque circa positarum noverat nomina Captivis hilariter præbebatur re.emptio, nullus illo habente indonatus, ut reor, abiit, sed pro posse omnibus omnia factus est. Quapropter ultro quisque ci suam ferebat substantiam, quam in usus pauperum, egenorum, viduarum captivorumque ac C monachorum expendendam compererat : ita ut a quibusdam pene iv aut v susceperet millia solidorum, vasorumque indigentibus distribuenda.

30. Cura illi etiam erat ingens suos non solummodo prædicationis reficere cibo, verum etiam quoscunque obviare contingeret, mox cælesti eos alebat pane; et ne oblivione salubrem amitteret escam, verbis talibus ut tenacius inhærerent cordi inculcare consueverat : Esto, inquit, casto corpore et humilis corde, quoniam Deo accepta non est superba castitas aut humilitas inquinata. Quibusdam vero hoc inculcare solitus erat : Si plurima tibi impossibilia esse præcepta noscuntur, hoc exiguum serva præceptum : *Declina a malo, et fac bonum (Psal. xxxvi, 27)*. Que sententia ita ei familiaris exstitit, ut tempore mortis collectis omnium Patrum sententiis, unum ex ea D vellet conficere librum. Fratribus vero sibi subjectis omni hora, in nocturnis scilicet, in capitulo, in rectorio, pabula vitæ præbebat.

31. Et quoniam, dum benevolentiam ejus pandere tentavimus, virtutum ejus copia palam occurrerunt; pro viribus commodum decernimus quantulumcunque de his nescientibus desiderantibusve enucleare. Hoc enim comperit omnis qui ejus familiaritati adhæsît, charitate eum vincere cunctos. Nunquam

enim quod sibi, sed potius quod utile aliis judicavit, agere voluit : quod si fecisset, cito correxit. Charitatis enim amore ut plures faceret salvos, aliorum circuibat cellas, et eis Regulæ sanctæ pandebat absconsa. Charitate itaque plenus, Arelato cum quampluribus episcopis, abbatibus, monachis per plures resedit dies, canonum decreta pandens, et beati Gregorii papæ homilias enucleans ignorantibus. Plenus nempe charitate, ex diversis locis in suo cœnobio susceptos alebat clericos ac monachos, quibus magistrum præponens sacris imbuebat sensibus. Charitate sibi injuriam facientibus munera desinabat. Neque laborandum est ut pandamus quæ melius cuncti viderunt, per plures obsequio experti sunt.

32. A rigore vero suæ primæ conversionis paululum declinarat, quoniam impossibile opus assumpserat : sed voluntas eadem permanebat. Siquidem cum arantibus ipse arabat, cum fodientibus socius erat, cum messoribus metebat. Et quamvis regio illa solis calore esset adusta, et ita vapor ignis velut a clibano procedens incendat potius quam calefaciat; hic suis nimio fervore æstantibus vix ante horam refectio- nis aquæ poculum indulsit. Nam labore defessi, igne perusti, frigidam potius desiderabant aquam quam vinum : nec erga eum quisque murmurare poterat, quoniam similia patiebatur. Quæ eis res non modicum ferebat solamen, quoniam dum se arenam siti cerneret, humanus erga suos agebat; nec laborantium quis fabulis perstrepere audebat, sed manus opere, lingua occupabantur psalmodiis. Euntium enim et redeuntium ac laborantium ora divinis meditationibus erant intenta. Sæpe eum etiam palmas cedere vidimus, eorum videlicet qui erga eum in potu ciboque humanus agere conati sunt. Sæpe sibi positum vas mensurare conspeximus; et, sicut hi qui cellario præfuerint narrant, aliis bibentibus vinum, aquam excepto sabbato aut Domini die sæpe bibeat. Sæpe a cibo ejus pinguedinem subtraximus, et ne vel exigua particula casei triti in eo inveniretur, summopere curabatur. Carnem quadrupedum a die conversionis suæ usque ad extremum vitæ edere noluit : jus e pullo b compositum sumebat, si aliqua accessisset debilitas. Multos etiam per annos primævo tempore pinguedinem vetuit : cæteris vero, quoties opportunum fuit, ea quæ sibi negabat, præbebat. Tanta enim ejus erat sollicitudo, ut si vel modica grana leguminum, vel exiguæ porri comæ cauliumque folia ab eo neglecta invenirentur, mox digna excommunicationis animadvertebatur sententia, cujus probaretur esse delictum. Sin autem quis ei aquam ad lavandum porrigeret, et ut solet largius quam decet effunderet, peccatum incurere fatebatur, eo quod discretionis non incederet calle.

33. Erat illi et hoc singulare bonum. Nam si quis cogitationibus concussam mentem gerens, mox ut

a Aliis Novempopulonia dicta, inter Garunnam fluvium et montes Pyrenæos Oceanumque comprehensa, vulgo *la Gascogne*, sic dicta a novem populis quos ambitu suo complectitur.

b Vides majori cum religione Benedictum abstinuisse a quadrupedum carnis esu, quam a jusculo volatili; qua de re deque usu pinguedinis alias.

ad eum accederet, ejus salubre consilio tumultuosa turba cogitationum abibat. Sæpe etiam cum infestis cogitationibus pulsatus quis, sicut a vero fratre didici, diceret, quia ibo et pandam vos domno Benedicto; illico importunus ab eo recedebat tumultus. Si quis vero gravioribus esset detentus delictis, illi cor suum pandens, consolationis recipiebat fomentum. Si tristitiæ morbo angeretur, accedens ad eum mox lætus discessit.

34. Aucta est autem turba monachorum Deo famulantium, ita ut plusquam trecenti fierint, ob quorum eximiam congregationem talem mansionem construere jussit, quæ mille et eo amplius homines capere videtur, centum recipiens cubitos in longitudinem et viginti in latitudinem: et quia cætera loca eos capere non quibant, constituit locis congruis cellas^a, quibus præfectis magistris posuit fratres.

35. Accidit denique eodem tempore inundatio pluviarum, quiescentibusque magistro cum fratribus, subito ab ambobus ostiis ingredi redundans aqua cæpit ac quiescentium occupare donum. Pavore vero fratres perterriti concite surgunt. Domus autem latinarum super torrentem magno cum labore fuerat sita, quam tumens torrens nitebatur subvertere, ita ut ab inferioribus conquantens rauco cum murmure undæ in jam jamque ruituram prosilirent donum. Concurrent pariter media ferme nocte ad ecclesiam, ubi ipse Pater perveniens primus, signi funem arripuit, jussitque canere laudes, sanctorumque implorare suffragia, atque cum lacrymis una Dei flagitare clementiam. Post multas quoque preces adeunt visere si jam domus foret subversa. Quo eunte venerabile viro obscura sub caligine noctis, vepris cruribus ejus hæsit, nimioque tædio affectus, lacrymabiliter, ut sedaretur inundatio, Deum deprecatus est. Sed cum ad locum devenerunt, integro descendisse pede aqua reperta est. Confisi jam de Dei adiutorio, ad socios in ecclesia constitutos redeunt, et beneficia Dei narrantes pariter benedixerunt Deum.

36. Interea audientes ejus sanctitatis famam gregisque ejus sanctam opinionem, postulare instanter exempli gratia monachos nonnulli episcopi cæperunt, de quibus Leidradus^b Lugdunensium pontifex volens monasterium quod vocatur Insula-Barbara reædificare, quæsit instanter qui ei initium bonæ vitæ ostenderent, et accepit. Siquidem electos ferme a grege xx discipulos, quibus præposuit rectorem, eosque Burgundiæ partibus ad habitandum direxit: quo præstante Christo Domino nunc in sancta religione pollentes et florentes, prægrandis est turba aggregata monachorum. Theodulfus quoque Aurélianensium præsul, cum monasterium Sancti Maximini construere vellet, a jam præfato viro postulat regularis disciplinæ peritos: cui mox assensum præbuit, et bis denos illi monachos præfecto magistro misit. Qui constanter in sancto studio decertantes, non

A parvam monachorum turbam coadunarunt: quos cum visitandi gratia Pater venerabilis adisset, quæ si idem acta sint pandam. Siquidem ejus præstolantes adventum, omni studio satagunt, quatenus ejus pro amore copia, piscium ciborumque apparatus non solum illi, verum etiam omnibus fratribus foret abunde. Fit concursus fratrum, sollicitantur piscatores, perscrutantur rindinæ: sed tanta evenit difficultas, ut nec ad enendum invenirentur, nec ab eis capi posset, qua de sterilitate nimio afficiebantur mœrore. Advenit interdum magister, gaudentes suscipiunt, gaudensque eorum profectibus resalutat: sed verecundiam fratres læto celabant sub vultu. Præterea accidit ut frater quidam quippiam operis exercens juxta fluvium Ligeris sisteret: et ecce subito prægrandem piscem, quem isicem vocant, conspicit circa littus natantem: ad quem non tardus capiendum insiluit, abstractumque fratribus detulit. Fit quoque hac de re gaudium, sed admiratio major: omnes tamen meritis hoc venerabilis viri Benedicti evenisse confessi sunt, hoc enim ego a fidei fratre, ni fallor, ita didici. Alcuinus quoque ex genere Anglorum, ordine levites, sapientia præclarus, sanctitatis merito venerabilis, regens monasterium beati Martini confessoris, qui fuit Turonensium pontifex, quique in aula gloriosi imperatoris Caroli omni honore dignus habebatur, auditam [audita, etc.] expertamque viri Dei sanctitatis famam, inviolabili se illi charitate conjunxit, ita ut ex suis epistolis ei sæpe directis aggregatis in unum unus conficeretur libellus. Datis itaque illi muneribus postulat obnixè sibi monachos dari. Cui cum protinus venerabilis Pater assensum præbuisset, equos misit qui eos ferrent: quos in monasterio, cui nomen est Cormarine, quod ædificaverat, collocavit. Fuere etiam et hi, ut reor, xx cum præfato sibi magistro: ad quorum bonum conversationis exemplum, magna est aggregata multitudo monachorum.

37. Quæ autem per idem tempus propitia Divinitate sint acta miracula, non ab re puto si huic operi inserantur. Quisquam siquidem frater tabulam sacram, in qua beati Dionysii erant reliquæ aliorumque Sanctorum plantatæ, missus est ab alia cella ad aliam deferre: isque secum pergens catulos detulit, tabulam vero sacram post aliquos dies revertens non lotis vestibus incautus deferre nititur. Ingressus navigio properat (erat enim cella ipsa inter stagnum et mare sita), sed ut mox terram attigit, equumque ascendens in quo catulos pertulerat, tabulam portaturus suscepit, divina hunc ultio perculit. Equus quidem eadem hora se in circulo rotando conversus est, quoisque frater in terram rueret, tabula quoque manibus ejus elapsa illæsa suscipitur; equus siquidem statim extinctus est: sed et is, qui ceciderat, frater non sine magno est languore evectus, a quo diu confectus tandem sanitatem recepit. Illi vero

^a En causa erigendarum cellarum, quas modo præposituras et prioratus vocamus.

^b De Leidrado et monasterio Barbarensi, deque

Theodulfo et Mitiacensi inferius agendum, ubi de aliis monasteriis per Benedictum ordinatis.

fratres qui petendas reliquias miserant, quæ acciderant audientes, alium rursus fratrem mittunt. Qui quoniam erat sacerdos, secum crucem, in qua lignum erat Dominicum, tulit. In stagnum vero ingressus, valida tempestate vexatur navicula: sed mox ut crucem quam collo gestabat undis tumentibus opposuit, quieverunt procellæ. In cella vero quiescens per somnum vidit miri candoris virum, qui eum ita affatus est: Nisi, inquit, lignum Domini mei tecum attulisses, nequaquam abhinc quo velles tempore exires. Admonetur itaque ut pedester eas deferret: et quia non obtemperavit, deductas [deductis, etc.] ad præfatam cellam reliquias, gravi est infirmitate percussus. Post hæc autem in ecclesia eadem qua reliquiæ fuerant delatæ, pharum pende-
bat, in cujus vascula permoicum erat oleum, sed in
crastino plena reperta sunt. Hoc autem contigit per
ter. Hæc nempe his quibus languor acciderat nar-
rantibus comperi.

38. In montibus autem in quibus fratres soliti erant alendarum ovium curam habentes habitare, sibi ad orandum exiguum oratorium construxerunt, in quo ingressæ sunt mulieres postquam fratres ab eo discesserant loco, et deridentes habitacula monachorum dicebant ad invicem: Tu vicem abbatis habeto in loco ejus stans. Sicque singulæ ordinatim stantes in loco orationis quasi orantes, male surrecturæ recumbebant. Vacua siquidem remanserant habitacula, in quibus ætatis tempore solummodo morabantur, sed eas statim digna subsequitur ultio. Tornationibus vero vexari cœperunt, a quo dolore non sunt ereptæ, quousque viri earum subsecuti sunt monachos a montibus cum ovibus descendentes, eosque precati sunt ut pro temerariis preces funderent. Orantibus autem fratribus sanitati continuo sunt redditæ.

39. Quidam energumenus vice etiam quadam ad monasterium parentibus deducenibus suis venit, qui in basilica beatæ semperque virginis Dei genitricis Mariæ collocatur: pro quo dum orationem cum vigilia fratres fudere, sanitatem [sanitate, etc.] perceptam discessit in pace. Femina rursus immundo spiritu plena ad monasterium pervenit, camque in oratorium sancti Joannis Baptistæ, quod in cœmeterio situm est, fratres cum vigiliis et orationibus custodiunt, quæ præstante Deo sospes abscessit. Ad oratorium vero quod in honore sancti Saturnini martyris dedicatum est, ubi venerabilis vir primum habitare cepit, si quis febricitans abierit et paululum dormierit, si fide non hæsitaverit, incolumis revertetur ad propria. Quæ multorum relatione didici, eorum videlicet qui per semet beneficium sanitatis experti sunt. Hæc de miraculis nostris temporibus actis pauca dixisse sufficiat. Ad ordinem cœptum, juvante Deo, redeamus.

* Quale erat Dionysianum prope Lutetiam Parisiorum, quod a monasticis ritibus ad canonicorum mores deducebat, dum Ludovicus Augustus per Benedictum abbatem ad primaria instituta revocare tentavit, idque tandem perfectit anno 817, cujus rei

A 40. Gloriosissimus autem Ludovicus rex Aquitanorum tunc, nunc autem divina providente gratia totius Ecclesiæ Europa degentis imperator Augustus, sanctitatis ejus vitam compertam permaxime diligebat, ejusque consilium libenter obtemperabat: quem etiam omnibus in suo regno monasteriis præfecit, ut normam salutiferam cunctis ostenderet. Erant enim quædam monasteria instituta canonica * servantes, Regulæ autem præcepta ignorantes. Cujus ille obediens jussis, circumivit singulorum monasteria, non solum semel et bis, sed et multis vicibus, ostendens monita Regulæ, eamque eis per singula capitula discutiens, nota confirmans, ignota elucidans: sicque actum est, providente Deo, ut omnia pene monasteria in Aquitania sita regularem suscipere formam.

41. Sed is qui bonis actibus semper invidet innocentiae adversarius et pacis inimicus, non æquum decernit, si pii regis diutius adhæreret amicitiiis, damnum suæ parti inferre non dubitans, horum si eminus indivisa charitas permaneret; et quoniam naturæ suæ gloriam superbiendo amisit, in ea bona quæ perdidit ne homo introducatur, totis viribus cavet: dolet enim hominem miseratione Dei recuperari. Sed nec mirum si piorum probitate hostis crucietur antiquus, et eorum quos invincibiles cernit profectibus torqueatur; cum sint etiam plures qui hujus malignitatis opera imitentur. Multi enim (quod dolendum valde est) uruntur alienis utilitatibus, atque in eorum armantur odium quorum sequi nolunt exemplum. Præfatis ergo proficuis actibus Deoque dignis agnitis, quorum stipatus agmine, invidiæ jactis armatus male pugnaturus processit. Et primum quidem clericorum in ejus derogatione accendit animos; tunc demum aulae regis militum stimulat corda, quorundam etiam comitum subvertit mentem: omnesque pariter invidiæ face succensi non clam, sed jam palam virus pestiferæ mentis vomicutes, circillionem rerumque cupidum et prædiis aliorum invasorem, suarum animarum jugiter oratorem, publica voce clamabant, quorum vesana sævitia ad tantum nefas prorupit, ut animum serenissimi imperatoris Caroli erga eum concitare tentarent. Sed vir Dei bene secunda conscientia, nec derogationibus commovetur, nec fraudulentis assertionibus perterretur. Palatium deinceps hac de re adiit; quo eunte prohibere nonnulli conantur, attestantes si conspectibus imperatoris asiterit, patriam ultra non visum iri, quoniam erga se imperialis ira nimis foret accensa. Pergit tamen intrepidus, Dei miseratione confusus, illi spem suam committens, cujus pro amore certabat non piger. Esto, exsilii decernere subire laborem, mentem suam agebat famulari Deo securiorem. Quod si ab officio ne præesset pelletur, omni desiderio hactenus hoc se concupisse

litteræ imperatoris exstant apud Sirmondum in tomo II Conc. Galliæ; quale itidem erat monasterium Sanctæ Columbæ apud Senonas. Hujus rei litteras legis in Appendice ad Lupum abbatem editionis Baluzianæ.

narrabat. At priusquam in conspectu imperatoris astitit, ad tantam superna pietas tranquillitatem ejus inflexit mentem, ut viso eo deoscularetur, eique polum propria porrigeret manu : et quem æmuli a proprio solo autumabant fieri extorrem, ad eum rediit magno cum honore : sicque divina ordinante misericordia eum dum infamare conati sunt, prædicarunt ; et quem mentiendò odiosum reddere studuerunt, hunc non solum minimis, verum etiam magnatibus venerandum ostenderunt.

42. Guillelmus quoque comes, qui in aula imperatoris præ cunctis erat clarior, tanto dilectionis affectu beato Benedicto deinceps adhæsit, ut, sæculi dignitatibus despectis, hunc ducem viæ salutaris eligeret, qua pertingere posset ad Christum : acceptaque tandem convertendi licentia, magnis cum muneribus auri, argentique, ac pretiosarum vestium speciebus subsequitur venerabilem virum. Nec moram inde ponendi comam fieri passus est, quin potius die natalis apostolorum Petri et Pauli auro textis depositis vestibus, Christicolarum induit habitum, sese cœlicolarum ascisci numero quanticos congaudens. Vallis vero a beati viri Benedicti monasterio ferme quatuor distat millibus, cui nomen est Gellonis, in qua construere præfatus comes in dignitate adhuc sæculi positus cellam jusserat ; illic se vitæ suæ tempore Christo tradidit servitutum : et quoniam nobilibus natalibus ortus, nobiliorem se fieri Christi amplectendo pauperiem studuit, et summum quem genuino perceperat, pro Christo abjecit honorem ; ratum puto si de piis conversationis ejus actibus pro nescientibus pandam. Etenim in cellam præfata venerabilis Pater Benedictus suos jam posuerat monachos, quorum exemplo imbutus, infra paucos dies, eos a quibus edoctus est, virtutibus antecellit. Adjuvantibus quoque eum filiis, quos suis comitatibus præfecerat, comitibusque vicinis, ad perfectum fabricam monasterii, quam cœperat, cito deduxit. Qui locus ita secretus est, ut solitudinem non desideret habitator. Cingitur denique nubiferis undique montibus : neque cuiquam illic accessus est, nisi quem ultroneus orandi causa deduxerit animus. Tanta vero amœnitate est perfusus, ut si Deo servire decreverit, aliorum non desideret loca : siquidem adsunt vineæ, quas præfatus vir plantare præcepit, hortorum quoque copia variis stipata diversarum generibus arborum. Possessiones acquisivit plurimas. Petenti siquidem eo serenissimus rex Ludovicus spatioso hoc dilatavit termino, de fisciis suis ad laborandum concedens loca, vestes sacras perplurimas dedit, calices argenteos aureosque et offertoria præparavit, libros secum perplures attulit, altaria auro argentoque vestivit. In hanc nempe ingressus cellam totum se dedicavit Christo, nihil mundanæ pompæ relinquens vestigiis. Tantæ autem deinceps

A humilitatis fuit, ut rarus aut nullus ex monachis ita flecti posset, dum obviare contingeret, ut ab eo humilitate non vinceretur. Vidimus sæpe eum cædentem asinum suum, flasconem vini in stratorio deferre, eumque super insedentem, calicem in terga humeris vehentem nostri monasterii fratribus tempore messis ad refocillandum sitim eorum occurrere. In vigiliis quoque ita pervigil erat, ut vinceret cunctos. In pistrino, nisi occupatio aliqua præpediret aut ægritudo tardaret, propriis operabatur manibus. Coquinam vice sua complebat. In habitu summe humilitatis assumpserat formam ; jejunii amator exstitit, orationibus instans, compunctioni continuus ; vixque corpus Christi poterat percipere, priusquam lacrymarum ejus in terram decurrerent guttæ. Lectuli quoque duritiem avidè expetebat ; sed propter ejus in valetudinem Benedictus Pater culcitram, eo nolente licet, substerni fecit. Aiunt nonnulli, se quia sæpe pro Christi amore flagellis cæti, nullo alio præter eum qui aderat conscio jussit. Mediis fere noctibus glacialibus profusus rigoribus, uno perraro tectus tegmine, sæpe in oratorio quod in honorem sancti Michaelis construxerat, soli Deo notus, vacans orationibus stabat. His aliisque virtutum fructibus intra exiguos stipatus annos, imminere sibi diem mortis cognoscens, cunctis monasteriis in regno domini Caroli pene sitis per scripturam notum fieri jussit, se ab hoc jam sæculo migrasse : sicque deinceps copias virtutum reportans Christo vocante migravit e mundo. Hæc percire cupientibus dixisse sufficiant : ad cœptum rursus redeamus opus.

43. Piissimus quoque Ludovicus rex, quo ab insanis magis magisque irridebatur Benedictus venerabilis abbas, eo sibi eum in dilectionis sociabat multocius amore, sciens mundi amatorum esse consuetudinem profectibus obesse justorum. Regina quoque pio affectu colebat eum ; et quia justum noverat, libenter auscultabat, suisque muneribus sæpissime honorabat. Et quoniam turba discipulorum ejus succreverat, et locus in quo ipse degebat, infecundus humoque sterilis pene et ardore solis superustus est, dedit illi monasterium quod est in Arvernens territorio situm *, quod sanctus Meneleus regio de semine ortus fundavit, in quo et jacet in corpore : ubi duodecim direxit monachos, constituens eis abbatem summæ reverentiæ virum, nomine Andoarium, qui a primævo tempore conversionis suæ ei adhæserat, virum probatum et multis laboribus attritum : quibus laborantibus pioque studio decertantibus ferme septuaginta, vel eo amplius illis, monachicam vitam pro posse servantes adhæserunt. Ad quod monasterium dum quadam vice egregius abbas visendi gratia fratres adiret, ex alia parte ejus adventum dum quidam abbas cum fratribus suis ex-

* Menatense scilicet, quo de monasterio agitur in Vita sancti Menelei abbatis, qui ejus auctor esse dicitur, id est instaurator ; nam altero ante Meneleum sæculo exstitisse monasterium illud constat tum ex

Actis sancti Carilefi abbatis, tum ex Gregorio Turonensi episcopo, qui *Manatens' monasterii* meminit in libro de Vitis Patrum, cap. 12.

pereret, contigit eum ipsius monasterii cellam, ubi ecclesia in honorem Dei et Salvatoris nostri sita est, advenire. Siquidem ibi primum habitare fratres cœperant : sed quia angustus erat locus, ad jam præfatum monasterium serenissimus rex eos translaterat. Fratres autem qui ad providendam cellam remanserant, videntes abbatem una cum suis gavisi sunt. Et quia erat eis ingens paupertas, tristabatur. Sed quoniam ubi charitas est, etiam exigua sufficiunt, jubet qui præerat fratribus, juveni vinum afferre, cui mox ille : Nihil, inquit, est in vasculo vini. Duo siquidem illis vascula cunctes permolita reliquerant fratres, in quibus modicum erat vinum, ex quo vel missas canerent, vel Dominicis diebus singulas portiones perciperent. Audito autem magister cellæ illius non esse vinum in vasculo, doluit, et confidens ait : Perge et affer nobis, quoniam pro amore Patris nostri bibent hi qui ad eum properant, et non deficiet eis. Perrexit frater, et abstracto duce ^a egreditur vinum. Jam quidem prius voluerat accipere, sed nequaquam invento recesserat. Nuntiat quod acciderat : glorificat Deum qui aderant, et meritis domni Benedicti fieri profitentur. Biberunt ergo pro velle, et secum benedictionis causa tulerunt. Dominus quoque Benedictus cum suis adveniens, juxta quod opus fuit accepit, secumque ex eo in via tulit : sicque post hæc cessavit vas fundere vinum. Ipsi nempe fratribus hæc qui viderunt referentibus comperi, qui usque nunc testes horum existunt.

44. Alia rursus vice in eo lem monasterio venit : post longum vero prædicationis sermonem piisque confabulationis alloquium, discessurus pacis osculum fratribus præbet. Quidam autem frater inter alios osculaturus accessit : quo perspecto vir Dei protinus substitit, pacisque osculum paululum negavit : post increpationem vero congruam nobis mirantibus fratrem deosculatus est. Post hunc quoque inter alios alter adfuit frater, cui similiter fecit ; tum demum ultimum vale dicens fratribus abiit. Illo autem abeunte in crastino compertum est quoniam fratres illi fugam arripere disposuerant. Intelleximus tunc quoniam ob hanc causam eos, revelante sibi sancto Spiritu, venerabilis abbas osculari tardabat, quorum perversam voluntatem, etsi non patenter ostendit, turbatas tamen conscientias salubriter increpavit.

45. Aliud demum illi monasterium gloriosissimus rex dedit, ubi (ut reor) viginti monachos misit, abbatemque illis constituit. Situm vero est monasterium illud in territorio Pictavense, et dedicatum in honore sancti Savini ^b, in quo positi fratres, dum in piis studiis vigilant desudantque, turba monachorum non parva eis adjungitur. Rursus ei aliud contulit monasterium, quod est in territorio Bituricensi situm, illoque quadraginta ferme posuit monachos,

^a Male in editis vasculo. Dux enim sive duciculus, vulgo un *duiset*, serraculum dolii est.

^b Hactenus nomen retinet sancti Savini.

A constituitque abbatem : et quoniam locus ille novo opere erat fundendus, adjutorium præstitit, libros vestesque sacras dedit. At illi in sanctæ religionis habitu florentes, sanctæque conversationis normam pandentes, unitatem quoque spiritus servantes in vinculo pacis, permixtum intra Christi ovile gregem monachorum aggregaverunt.

46. Ulfarius ^c etiam quidam nomine, nullum habens consanguineum, vir illuster et nobilis, per charitatem ei ad ædificandum monasterium locum tradidit in Albiensis confinio, ubi etiam monachos ordinato illis abbate fere duodecim misit : et his etiam quoniam novo opere fabricam monasterii cœptam perficere satagebant, libros plurimos contulit, vestes sacras præbuit, calicem argenteum ac offertoria, crucemque et omnia quæ illis necessaria fore prospexit, administravit. Ipsi vero tam in ædificiis rerum corporearum, quam etiam in ædificatione animarum, sanctæque Regulæ institutis decertantes, magnam Christo Deo famulantium congregationem religiosorum fratrum acquisierunt.

47. Post obitum quoque serenissimi imperatoris Caroli, cum filius ejus Ludovicus rex Aquitanorum imperii curam suscepisset, Franciæ eum partibus ire jussit, eique in *Alsac* Maurum-Monasterium designavit, ubi plures suæ vitæ sequaces ex Aniano monasterio collocavit. Et quoniam magnum a palatio distat spatium locus præfatus, nec congruo occurrere tempore cum vocaretur poterat ; et quia imperatori multis pro causis erat necessarius, placuit imperatori ut non longe a palatio provideret locum aptum sibi, in quo cum paucis quiescere posset. Sicque præfecto abbate fratribus Mauro degentibus, ipse cum nonnullis imperatoris voluntati obtemperaturus accessit.

48. Vallis autem erat vicina, quæ a palatio, ut reor, sex non amplius millibus distat, quæ viri Dei placuit oculis : ibique imperator jussit construere miro opere monasterium, quod vocatur *Inda*, mutato de rivulo ejusdem vallis nomine. In dedicatione vero ecclesiæ adfuit imperator, eamque de suis copiosissime ditavit fisci immunitatemque jussit, atque per scripturam, ut triginta ibidem Deo fratres Christo famulantes persistenter monachi, statuit. Qua de re ut numerus impleretur, venerabilis abbas de notis monasteriis lectos jubet venire fratres, quos suo instrueret exemplo, essentque aliis documentum salutis, quousque instinctu divinæ gratiæ sæculari pompa relicta æterno Regi militare desiderantes ex eadem provincia in eorum subrogarentur ordine.

49. Cœpit autem post hæc vir Dei palatinas terere fores, olimque dimissum ob multorum utilitatem ferre tumultum. Omnes siquidem qui aliorum pressi incommodis imperialia petebant suffragia, cum ad eum accederent, alacriter susceptos osculabatur,

^c Ulfarius comes Bellam-Cellam in pago Albigensi ad fluvium Agotum ædificasse dicitur.

eorumque querimonias in schedulis impressas tempore opportuno offerebat imperatori. Ex quibus assuetus aliquoties serenissimus imperator mapulam manicasque ejus palpians reperiebat, repertasque legebat, atque ut utilius noverat decernebat; propter oblivionem quippe talibus in locis eas ferre solitus erat. Libenter etenim hujuscemodi querimonias audiebat imperator, et ob id quam maxime sedulo illum in palatio fore jubebat. Etenim qui eum ex regni moderamine, ex dispositione provinciarum et ex suis consulenter utilitatibus, erant per plures; nullus prorsus afflictorum miseriis ita compatiebatur, nullusque monachorum inopiam ita regi ut ipse pandebat. Erat quippe miserorum advocatus, sed monachorum pater; pauperum consolator, sed monachorum eruditor; divitibus pabulum vite præbebat, sed monachorum mentibus Regulæ disciplinam inculcabat; omnium licet utilitatibus consulere, monachorum tamen necessitatibus sedulo interveniebat.

50. Præfeciit eum quoque imperator cunctis in regno suo cœnobiis: ut sicut Aquitaniam Gothianque norma salutis instruxerat, ita etiam Franciam salutifero imbueret exemplo. Multa denique monasteria erant quæ quondam regulariter fuerant instituta; sed paulatim tepescente rigore, regularis pene deperierat ordo. Ut autem, sicut una omnium erat professio, fieret quoque omnium monasteriorum salubris una consuetudo, jubente imperatore aggregatis cœnobiis^a Patribus una cum quampluribus monachis per plures resedit dies. Omnibus ergo simul positis Regulam ab integro discutens, cunctis obscura dilucidans, dubia patefecit, priscos errores abstulit, utiles consuetudines affectusque confirmavit. Judicia igitur Regulæ cunctaque dubia ad proficuum deducta effectum, quas minus Regula pandit consuetudines, assentientibus cunctis protulit: de quibus etiam capitularem institutum imperatori confirmandum præbuit, ut omnibus in regno suo positis monasteriis observare præciperet: ad quem lectorem scire cupientem dirigimus. Cui protinus imperator assensum præbuit, inspectoresque per singula posuit monasteria, qui utrum ea quæ jussa fuerant sic observarentur inspicerent, quique etiam formam salubrem ignorantibus traderent. Perfectum itaque propagatumque est opus divina opitulante misericordia, et una cunctis generaliter posita observatur Regula, cunctaque monasteria ita ad formam unitatis redacta sunt, ac si ab uno magistro et in uno imbuerentur loco. Uniformis mensura in potu, in cibo, in vigiliis, in modulationibus cunctis observanda est tradita. Et quoniam alia per monasteria ut observaretur instituit Regula, suos in Inda degentes ita omni intentione instruxit, ut ex diversis regionibus

adventantes monachi non, ut ita dixerim, perstreptentia, ut imbuerentur, indigerent verba: quia in singulorum moribus, in incessu habituque formam disciplinamque regularem pictam cernerent.

51. Propter plurimorum quoque indiscretum fervorem et quorundam ineptam teporem, minusque capacium sensum obtunsum, constituit terminum, ordinemque^b observandum cunctis tradidit: illos retrahens ne superflua peterent, hos imperans ut teporem excuterent, alios nihilominus admonens, ut saltem visa implere expeterent. Denique multa Regula implere jubet: sed permulta sunt quæ usus explere quotidianus expetit, ipsa tamen reticet: ex quibus omnibus habitus monachi veluti gemmis ornatur, et sine quibus dissolutus ac fluxus incompositusque esse probatur. Nonnulla autem præcipit quæ aut propter concordiam unitatis, aut certe propter observantiam honestatis, seu propter considerationem fragilitatis admittuntur. Quapropter piæ recordationis venerabilis abbas quæque observanda eomperit, absque ulla cunctatione vel excusationis fuco implere decrevit: ea vero quæ certis pro causis aut dimittenda cognovit, aut commutanda inspexit, nihilominus, prout rectius et secundum posse locique positionem dirimere quivit, suis observanda discipulis tradidit: si qua nempe minus lucide pagina Regulæ pandit, aut omnino silet, rationabiliter apteque instituit atque supplevit, de quibus ope divina jutus pauca relatu perstringam.

52. Primitus siquidem quam signum horis nocturnis pulsetur, in fratrum dormitorio squillam^c tangere jussit, ut prius monachorum congregatio orationibus fulti propria residenter per loca, tunc demum ecclesiæ ostiis patefactis hospitibus pateret ingressus. Surgentes vero concite juxta quod Regula præcipit, fratres aquis se sanctificatis perfundant, et cuncta altaria humiliter et cum reverentia percurrant; sic demum ad propria loca accedant sintque parati, ut cum tertium pulsaverit signum, absque mora surgentes attonitis auribus sacerdotem expectent, qui officium incipiendi sortitus est. Nec cuiquam liceat per hoc spatium per angulos ecclesiæ sistere, eorum scilicet quibus ingredi justum est; sed in choro sedentes institutos secreta concinant psalmos. Psalmos autem cantare jussit, quinque^d pro omnibus fidelibus in toto terrarum orbe vivis, quinque etiam pro omnibus fidelibus defunctis; pro eis quoque qui nuper defuncti sunt, quia ad notitiam singulorum non statim causa pervenit, ut jugiter canerentur instituit nihilominus quinque. Decursis vero psalmis quinque pronus orationi incumbat, eos pro quibus cecinit Deo commendans: et tunc demum pro aliis rogaturus initium sumat. Nec pigritandum est pio, certis defixisque psalmodiis

Lanfrancus signum minimum vocat in Decretorum cap. 1, et in secretario locat Durandus in triclinio, lib. 1 de divinis Officiis, cap. 4.

^d Hi sunt psalmi graduales, quos Quadragesimæ tempore singulis feriis quartis etiam nunc ante matutinum officium frequentamus.

^a Id factum anno 817, in synodo Aquisgranensi.

^b Hinc colligunt nonnulli Benedictum hunc auctorem esse libelli qui inscribitur *Ordo conversationis monasticæ*, ab Haesteno editus et illustratus in fine *Disquisitionum monasticarum*.

^c Id campanulæ seu tintinnabuli genus, quod

æterno Regi demerso in terram corpore supplicare : A cum potentibus ad singula verba non revereatur quis inflectere caput ; maximeque quia hoc modo gratia provocetur divina, et compunctionis suscite- tur fervor. Tempore siquidem ætatis post expletum Matutinorum officium, mox egredi ab ecclesia pro- pter somnolentiam jussit, seseque calceantes lotis faciebus denuo ad ecclesias concite redeant, et juxta præfatum ordinem altaria cum reverentia circumceant, sanctisque se aquis perfundant : et sic deinceps ad loca sibi constituta accedant, diurnum expleturi honeste officium : quæ officia juxta Roma- num a psalmo cxviii persolventur, sintque parati, ut pulsato signo horæ primæ, mox ad chorum oc- currant. Signum autem ita proluxe tangere jussit, ut omnes illo sonante occurrant, illo cessante sacerdos B incipiat horam. Expleta Prima in unum aggregati solvant capitulum : quo expleto, cum silentio, aut psalmos b decantando excant ad opus sibi injunctum. In monasterio quoque remanentes non fabulis occu- pentur otiosis, sed bini et bini, aut certe singuli in coquina, in pistrino, in cellario psalmos canant. Post completorium vero instituit ut non pro libita quis voluntate aut egrediatur, aut moretur in oratorio ; sed hiemis tempore decem prius canant psalmos, æstate vero quinque : sicque pulsato signo omnes pariter juxta præfatum modum altaria cuncta cir- cumeant, et sic ad lecta sua singuli pausaturi accedant. In his tribus per diem vicibus circumire cuncta præcepit altaria, et ad primum ex eis orationem Do- minicam dicant et symbolum, cæteris orationem C Dominicam, vel sua confiteantur delicta. Diurnis autem orationum horis ad suum quisque accedat oraturus locum : si autem peculiariter sibi vult orare, quibuscumque vacat horis, licenter peragat. Has igitur tres ideo constituit orationis vices, ut hi qui torpore pigrescunt, et orare fastidient, saltem com- pulsus agant quæ libenter nolunt, et constitutas non præsumant relinquere horas : hi vero qui nimio succenduntur amore, ne extra indiscrete petant retrahantur. Sic enim accidere solet ut nimis vigi- liis atterantur unius noctis e indiscretionem : horis autem quibus divinis psalmodiis esse intentum oportet, præoccupatus somno non valeat divinum exsol- vere censum. In habitu quoque dissimiles fecerat

a Ergo jam tum Romanæ Ecclesiæ mos obtinebat ut psalmus centesimus octavus decimus, uti et nunc, in horis diurnis psalleretur. Aliter diurnum psallendi officium distribuit sanctus Pater Benedictus in Regule cap. 17.

b Sic psalmos inter laborandum decantari præscribunt Adalardus abbas in statutis suis, et Clunia- censes apud Udalicum, in Consuetudinum Clunia- censium lib. 1, cap. 50.

c Eamdem rationem suggerit Cassianus in Collat. II, capp. 46 et 17.

d Jam ergo tunc vigeat usus staminearum, seu interularum lanearum, quas tamen Rotbertus Moli- mensis abbas repudiasse fertur apud Ordericum in Hist. lib. v. Certe sanctus Pater Benedictus de stamineis seu quibuslibet interulis silet. Et tamen stamineas duas monachis concedit. Fructuosus in Regule primæ cap. 4, et S. Ethilfrida, non lineis, sed

ad talos cucullæ pendebant. Quam ob rem vir Dei uniformem cunctis tenendum monachis instituit mo- dum, ut non amplius a duobus cubitis excederet mensura, vel usque ad genua pertingere posset. Con- cessit etiam necessitatis causa, propter quam Re- gula jubet, duas scilicet stamineas d, et femoralia, pelliceas quoque et tegumenta eorum, cappas duas ; et quæcunque necessaria prospexit, ut omnem am- putaret occasionis ambagem, tribuit et concessit.

53. Ostendit quoque per scripturam imperatori rationem de his quæ jubet Regula, sed certis ex cau- sis intacta remanent ; et de his quæ illa prorsus reticuit, sed utiliter supplentur. Omne quippe de- siderium suum in observationem Regulæ converte- rat, suumque hoc permixtum erat studium, et nihil intellectui ejus excederet. Quam ob causam quos pe- ritos esse compererat, attente sciscitabatur circa longeque positos, eos etiam qui istis in partibus ad montem Casinum accederent, veluti qui non audita solummodo, sed visa perciperent. Ob quam dile- ctionem intelligentiæ cum quislibet ei aliquid novi panderet, mox humiliter suscipiens summa reve- rentia aiebat, necdum se posse occultos sensus Re- gulæ nosse : et cum cunctis non dicam tironibus, sed ipsis sapientibus ipse eam elucidaverit, nova et inaudita se non tantum a peritis, verum etiam a sim- plicioribus reperire fatebatur. Fecit denique librum ex Regulis diversorum Patrum e collectam, ita ut prior beati Benedicti Regula cunctis esset, que n C omni tempore ad collectam matutinam legere jussit. Ex quo rursus ut ostenderet contentiosus nulla frivola cassaque a beato Benedicto edita fore, sed suam ex aliorum fultam esse Regulam ; alium collectis Re- gularum sententiis composuit librum, cui nomen Concordia f Regularum dedit, ita duntaxat ut beati Benedicti præcederet sententia, ei vero rationabi- liter convenientes jungerentur deinceps. Alium ni- hilominus ex sanctorum doctorum homilii, quæ in exhortationem monachorum sunt prolata, conjunxit librum, eumque omni tempore in vespertinis col- lectis legere jussit.

54. Cernens quoque nonnullos totis nisibus an- helare in acquirenda monachorum cœnobio, eaque non tantum ut precibus obtineant, verum etiam

D laneis vestimentis in monasterio usa est, teste Beda in Historiæ lib. iv, cap. 19. Denique Ansegisus abbas Fontanellensis drappos albos xx, de quibus camisia xx fieri possent, Fontanellensibus assignavit.

e Nempe, ut quidem existimo, Codicem Regularum omnium, qualem exhibent mss. codices, Corbeien- sis veterrimus alicuique ; qualem, inquam, Holstenius edendum reliquit, editumque typis Romanis et Pa- risiensibus habemus. Eo in codice Regule, unaquæ- que post aliam, integræ referuntur, cum in Concor- dia Regularum singulis Regule sancti Benedicti ca- pitulis singula aliarum regularum capitula instar commentariorum aptentur.

f Hunc librum edidit, notisque eruditiss illustravit Menardus noster, qui etiam Benedicti Collectionem ex homilii Patrum in codice Floriacensi legisse se testatur : quem tamen codicem ego perquisitum re- perire non potui.

decertare muneribus, suisque usibus stipendia monachorum expendi, ac per hoc diruta nonnulla, alia vero fugatis monachis a sæcularibus obtineri clericis; adiit hac de causa piissimum imperatorem precibusque pulsat ut ab hujusmodi contentionibus clericos, monachos vero ab hoc redderet periculo extorres. Assensum præbet gloriosissimus imperator, monasteria in Regno suo cuncta prænotata, in quibus ex his Regulares Abbates esse queant decernit: ac per scripturam ut inconcussa omni maneat tempore, firmare præcepit, suoque annulo signavit: sicque multorum cupiditatem, monachorum nihilominus pavorem extersit. Erant etiam quedam ex eis munera a militiamque exercentes: quapropter ad tantam devenerant paupertatem, ut alimenta vestimenta que deessent monachis. Quæ considerans suggerente præfato viro piissimus rex, juxta posse servire præcepit, ita ut nihil Deo famulantibus deesset, ac per hoc alacres pro eo ejusque prole, totiusque regni stata piissimum precarentur Dominum. His vero monasteriis quæ sub canonicorum relicta sunt potestate, constituit eis segregatim unde vivere regulariter possint, cætera abbati concessit.

55. Quæ autem cum ad generale placitum jubente imperatore pergeret, nutu Dei acciderint, non silendum puto. Ibat nempe ægritudine nimisque caloribus fessus, jussis obtemperans regiis, sed charitatis armis stipatus, multorum explere utilitatem paratus. Sed is qui piis semper invidet actibus inimicus, ut piorum detrimentum ferret saluti, hunc a tramite cæpto tali arte retardare molitur: equos siquidem, quibus ipse vehendus erat, per vasta silvarum deturbans custodibus fere ignota. Sed vir Dei nullo dolore de amissis equis percussus, alacer regias prope pervenerat fores. Expletis siquidem monasteriorum monachorumque, de quibus illi ingens et jugis piaque erat sollicitudo, utilitatibus, numerus equorum imminutus a rege fulcitur [*id est suppletur*]. Sed et post unius mensis spatium amissi reducuntur equi; sicque divinitus actum est ut quia de amissis non doluit, duplicatum susciperet lucrum.

56. Cæpit post hæc diversis variisque atteri ægritudinibus, et multos per annos continuis vigiliis, assiduis lacrymis, acerrimis que jejuniis atque laboribus meditationibusque attritum corpusculum novo certamini præparare: ut qui subactis vitiis virtutum obtinuerat arcem, nobiliter infirmitatibus patientiæ armis accinctus decertans, geminatum a rege suo superatis hostibus victricem perciperet palmam. Quo enim validius pulsabatur ægritudine, eo intentius magis magisque aut orationibus vel lectionibus persistebat. Nullus otiosum reperit, nullus omnino in opere Dei pigrum, nullus vanis frivolisque fabulis occupatum invenit. Aut enim ipse per se lectioni instabat, aut legentem studiose

A audiebat. Quis unquam solum nisi flentem reperit? quis ad eum subito ingrediens siccas ejus reperit genas? et non prorsus aut humi prostratum, aut cælo erectis manibus stantem, aut de sacri voluminis nimis humectarentur fletibus paginæ, pugnis recipientem lacrymas invenit? Carnis deficiebant vires, sed animi adamante durior persistebat intentio, rigor semel cæptus pene ipse perdurans. Carnium quadrupedum esus non suscepit a die conversionis suæ: balneis etiam in ultimo suo tempore languoribus attritus vix unquam indulisit. Vestimentum post quadraginta vel eo amplius dies mutare solitus est. Legere siquidem coram se sanctorum Patrum Vitam obitusque jubebat: qua lectione recuperatus animus fortior perdurabat. O bone Jesu, quibus suspiriis B fletibusque perfusus æstuabat animus cupiens dissolvi, et esse cum Christo! non tamen si necessarius fratribus foret, laborem ferre recusans.

57. Invalescente autem ægritudine imperatorem familiariter allocutus in monasterio deducitur, fratribusque valefaciens, tota nocte orationibus psalmodiisque pernoctans, ipsius dici regulare officium peregit. At cum alterius diei regulare explesset officium, et cursum persolvere vellet, ventum est ad clausulam: *Justus es; Domine*; quem versiculum decantans ait: *Deficio*; et adjecit: *Fac cum servo tuo, Domine, secundum misericordiam tuam* (*Psal. cxviii*); sicque inter verba orationis virtutibus decoratum emisit spiritum b. Adsunt autem ejus omnibus divitiis dulciores epistolæ, quas pridie quam migraret a sæculo, fratribus Aniano positus proprio dictavit ore, in quibus testatur faciem suam amplius non viuros. Aiunt etiam quidam quoniam hora qua migravit ad Christum, episcopo Stabili Magalonensi obitus ejus revelatus est; a somno siquidem surgens mox suis quod acciderat retulit. Obitum autem ejus ob id cursim attingimus, quoniam fratres qui eo tempore præsentibus adfuerunt, latius explicaturi sunt, quod sequens demonstrat pagina.

58. Benedictus igitur abbas in provincia Gothiæ exortus sub Pippino rege Francorum, et post ejus decessum sub C rolo filio ejus ab infantiæ tempore usque in adolescentiam militavit. Post hæc autem relicto palatio in monasterio Sancti Sequani in provincia Burgundiorum habitum veri monachi suscepit: ibique duobus ac semis annis [*supra, num. 10, quinquentium et octo mensium spatio; an biennium?*] consistens, Deo jugiter militavit. Sed quia ibi regularem usum minime reperit, in Gothiæ partibus migravit, ibique super fluvium Anianum manu propria cellam primitus postmodum vero cum ipsis fratribus qui ob amorem Christi sub ejus regimine venerant, monasterium ex novo opere construxit, in quo non longo post tempore trecentos sub suo regimine mo-

* Quæ ad munera, quæ ad militiam olim tenebantur monasteria, recensentur apud Chesnium in tomo II, Historiæ Francorum, et apud alios. In editis aliter hic versus legitur.

b Sepultus in monasterio Indensi, ubi hæctenus in lapideo sarcophago quiescit, coliturque die 11 Februarii, supra in observationibus præviis, et infra in fine vite.

nachos habuit. Defunctoque Carolo imperatore Ludovicus filius ejus imperium suscipiens, Benedictum venerabilem virum una cum suis quibusdam discipulis in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alsacense monasterium ei Maurum dedit: postmodum vero pro ejus amore juxta Aquis palatium super fluvium Indam ex novo opere ei monasterium ædificavit. Hic est Benedictus, per quem Dominus Christus in omni regno Francorum Regulam sancti Benedicti restauravit. Hic habuit sub regimine suo monasteria duodecim, id est Anianum, Gellonem, Casam-Novam, Insulam-Barbaram, Menatem, Sanctum Savinum, Sanctum Maximinum, Massiacum, Cormariacum, Cellam-Novam in Tolosano, Monasterium-Maurum in Alsatz, Indam ex jussu imperatoris ob illius ac discipulorum ejus usum ædificatam, et de fisciis regalibus ditatam. In his omnibus ex doctrina sua monachos et rectores misit. Curam autem maximam habuit de omni ordine ecclesiastico, videlicet monachorum, canonicorum atque laicorum, maxime autem monachorum. Imperator autem omne ejus consilium libenter audivit et fecit, unde et a quibusdam Monachus vocatur, videlicet quod monachos sancti viri pro ejus amore semper suos proprios appellavit, et post ejus decessum hactenus abbatem se monasterii illius palam esse proficitur. Sanctus igitur vir usque ad obitum suum in palatio regis pro augmento fidelium, non pro terrenis rebus perseveravit, quia juxta erat monasterium in quo degebat. Ante quartum vero exitus sui diem a thuc sanus omnia imperatori, quæ ei solitus erat dicere, replicavit: et in ipsa die febre correptus, ad mansionem suam usque pervenit. Altera vero die audientes hoc omnes magnates imperatoris, ad eum visitandum venerunt. Tanta autem ibi fuit multitudo episcoporum, abbatum ac monachorum, ut nobis qui eum ibi custodiebamus, vix ad eum accedere facultas esset. Helisacar autem abbas primus ad eum venit, et cum eo usque ad obitum perseveravit. Quinta siquidem feria ægrotavit, in

A sexta autem feria nocte misit imperator Tanculfum camerarium, jubens ut eum in ipsa nocte ad monasterium ferremus: quem levantes ante gallorum cantum una cum Helisacar et suis ac nostris hominibus, prima hora diei ad monasterium deduximus. Cumque esset tertia diei hora, omnes a se exire præcepit, et usque ad sextam horam solus permansit. Post hæc ingressus supra dictus abbas cum præposito nostro, percunctati sunt quomodo ageret. Quibus ipse respondit, nunquam se tam bene fuisse; alijunxitque: Usque modo inter choros sanctorum coram Domino astiti. In crastina autem fratribus ad se vocatis eis monita salutis dedit, et tunc professus est quia quadraginta octo anni essent ex quo monachus fuerat, in quibus annis nullo die antea panem comedit, donec coram Deo lacrymas funderet. In ipsa die brevem admonitionem imperatori misit, et alias per diversa monasteria direxit. Isdem vero venerabilis vir omne officium suum de quinque annis et duobus mensibus ante obitum suum, sicut in ejus tabulis post ejus decessum reperimus, et ipse vivens quibusdam dixit, cantatum [*id est* recitatum] per semetipsum liquit. Obiit autem septuagenarius, tertio Idus Februarii, anno ab incarnatione Domini octingentesimo vigesimo primo, indictione decima quarta, concurrente I, epacta decima quarta, anno nono imperii Ludovici piissimi imperatoris. Post tertium vero diem sepulcrum ejus aperuimus, et eum in vas lapideum, quod imperator paraverat, mutavimus: discooperientes autem faciem ejus, vidimus in fronte et circa oculos ac labia ejus tantum ruborem, quantum nec vivus habuerat. His ita exceptis, et ita se habentibus, nos sanuli ex monasterio Indam, videlicet Deidonus, Levigildus, Bertadus et Desiderius, tibi Ardoni magistro nostro salutem in Domino optamus, petimusque charitati tuæ, ut secundum a Deo datam tibi sapientiam de Vita Patris nostri Benedicti libellum componas, et eum nobis dirigas. Salutant vos omnes fratres nostri, et vos salute omnes fratres nostros. Amen.

APPENDIX PRIMA.

DE SYNODO AQUISGRANENSI, DEQUE MONASTERIIS ANIANÆ SUBJECTIS, AUT PER BENEDICTUM ORDINATIS.

(Mabill., *ibid.*)

1. Quid in rem ecclesiasticam præstitit Benedictus, hactenus vidimus ex ipsius Vita, in qua et contra Felicianam hæresim, tum in legatione Hispanica, tum in synodo Urgelitana laborasse, et concilio Arelatensi, quod ad restituendam Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam anno 813 celebratum est, interfuisse memoratur num. 31. Nunc quid pro republica monastica, maxime in synodo Aquisgranensi, egerit, expendendum est. Cum rem Benedictinam fere ex æquo promovere staderent Ludovicus Augustus et Benedictus noster, anno 817 imperator Aquisgrani convenire jussit abbates quamplurimos Regulæ nostræ servantes, ad resarciendam sacri instituti disciplinam, quam Benedictus scriptis, monitis exemplisque

D suis revocare modis omnibus tentabat. Nimirum et monasteria monachorum, in quibus olim beati Benedicti Regulam conservabatur, tum negligentia subrepente remissius ac dissolutius custodiebatur, vel certe penitus abolita negligebatur, et aiunt Patres concilii Turonensis tertii, canone 25. Quam ob rem varia tum a Carolo Magno, tum a Ludovico ejus filio convocata concilia, ut collabenti reipublicæ nostræ opem ferrent. Anno 817 Aquisgrani congregata est plurimorum abbatum synodus, cui præfuit Benedictus. Sancita hac de re capitula septuaginta duo: tot enim enumerant Leo Marsicanus in Chronici Casinensis lib. 1, cap. 16, novæ editionis, et Chronographus cœnobii Sancti Vincentii ad Vulturum, lib. 11, quæ